

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Andra Kammaren. N:o 15.

Måndagen den 11 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1,

Föredrogos och bordlades för andra gången:

statsutskottets utlåtande n:is 5 och 41;

bevillningsutskottets betänkande n:o 7;

lagutskottets utlåtanden n:is 19 och 20; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5.

§ 2.

Till kammarens afgörande förelåg konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 1, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 60 regeringsformen.

Om ändrad lydelse af § 60 regeringsformen.

Uti nämnda grundlagsparagraf stadgas, att »allmänna afgifter af hvad namn och beskaffenhet som helst ej må, utan Riksdagens samtycke, kunna förhöjas, tullen å inkommande och utgående spanmål allena undantagen».

I en från Andra Kammaren till utskottet härvisad motion, n:o 125 hade herr *J. Olsson* från Stockholm föreslagit, att Riksdagen måtte, såsom hvilande i grundlagsenlig ordning, antaga den förändring i § 60 regeringsformen, att orden: »tullen å inkommande och utgående spanmål allena undantagen» i andra punkten uteslutas.

Utskottet hemställde emellertid i föreliggande utlåtande, att motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *Boström, Elowson, Olsson* i Maglehult, *Vahlin, Bengtsson* i Gullåkra, *Dahn, Gyllensvärd* och *Johnsson* i Bollnäs.

Andra Kammarens Prot. 1895. N:o 15.

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr Vahlin: Herr grefve och talman, mina herrar! Regeringsformen bestämmer i sin 57 §, att svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utövas af Riksdagen allena. Då enligt min uppfattning denna bestämmelse är den viktigaste af de grundsatser, på hvilka vårt statskick bygger, följer härutaf, att jag icke skall vara villig att allt fortfarande bibehålla i grundlagen något undantag derifrån, för så vidt icke skäl af annan art och af annan bevisningskraft, än dem konstitutionsutskottet förebragt, kunna anföras för dess berättigande. Ett frånträdande af denna grundsats om svenska folkets beskattningsrätt, och detta just i fråga om höjande af spanmålstullen, synes mig härutöfver mer än i andra fall vara betänkligt. Ett höjande af denna tull är ju liktydigt med påläggande af en mycket stor beskattning på vårt folk, en beskattning, som uttages till den yttersta skärfven, men ändå lägges så ytterst olika på olika landsdelar och provinser, liksom på olika klasser och individer inom dem, och vid hvars fördelning endast kan urskiljas en enda bestämd och undantagsfri regel, den, att den drabbar med hela sin tyngd de fattiga, blir en obetydlighet för de mera välbergade och förvandlas för så många rika till mycket stora skänker, skänker som enligt min tro icke föra med sig välsignelse. Påläggande af en dylik beskattning är sålunda en åtgärd af mycket allvarlig så social som finansiell betydelse, och det är äfven af detta skäl, som jag, om också ekonomiska olägenheter deraf kunna påvisas, anser att svenska folkets representanter allena böra besluta om liksom de allena vidkännas ansvaret för en dylik beskattning. Ett deladt ansvar eller som man kan skjuta från sig genom att hänvisa till andras föregående åtgöranden, har mycket litet värde af sin betydelse. De skäl, man af ren nyttighetshänsyn anför för bibehållande af Kongl. Maj:ts rätt att höja spanmålstullarne, synas mig, om man åtminstone i denna fråga lemnar ur räkningen inflytandet af tillfälliga och skiftande intresseströmningar för dagen, ha genom senare ändringar i vårt statskick förlorat allt för mycket af sin betydelse för att kunna uppväga de konstitutionella skäl, som tala för upphäfvande af det undantag, regeringsformens § 60 gör i den 57:des generella bestämmelse. Som det mest tyngande af dessa skäl anför man, att genom Kongl. Maj:ts ingripande en betydande import under förväntan på eventuel tullförhöjning skall kunna förekommas. En dylik import, särdeles från aflägsnare och prisbilligare produktionsorter, lär väl emellertid nu, då Riksdagen kan vara samlad sju dagar efter riksdagskallelsens utfärdande, kunna till väsentlig grad förekommas genom inkallande af urtima Riksdag.

Det är sant, att ett inkallande af urtima Riksdag medför betydande utgifter för staten, men då lagtima riksdagar endast äro skilda af en mellantid af 8 månader, lär väl också endast i ytterst sällsynta fall vara att förvänta, att så ruinerande prisfall å spanmål skola under denna mellantid inträffa, att en ändring i tullagstiftningen deraf kan anses tillräckligt motiverad, och ett inkallande af urtima Riksdag således blifva behöfligt. Då lagtima Riksdag sammanträder lägga naturförhållandena i regel hinder för en större import. Och,

Äfven med tillämpning af nu gällande grundlagsbestämmelser, lär det väl knappast kunna förekommas, att icke skarpsynta spekulanter rätt tyda tidens tecken och därför hinna både riksdag och regering i förväg. Erfarenheten om den betydande import, som föregick senaste tillämpning af det kungliga prerogativet, torde vara mer än tillräckligt bevisande för dess betydelselöshet i detta hänseende.

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

Och är en dylik import så obestridligt skadlig? Staten gör visserligen förlust af tullafgifter, men dessa äsättas icke heller nu mera för fyllande af dess finansiella behof — i hvilket fall det der talet om svikna löften möjligen skulle vara berättigadt — om de än måtte användas därför, då de en gång influtit i statskassan, der man icke af blott grannlagensskäl kan lata dem ligga som något slags minnespenningar. Hur som helst med den saken, så har dock hufvudändamålet vunnits, ty ett faktum är, att trots en mycket stor import hafva dock spanmålsprisen stigit till producenternas fördel, om också icke genast med tullförhöjningens hela belopp, och är kanske äfven detta en fördel; det finnes nemligen — det är kanske icke öfverflödigt att påminna derom under dessa dagar — andra fördelar än rent ekonomiska. Skulle man genom förhindrad import lyckas möjliggöra en plötslig och betydande stegring af spanmålsprisen med tullförhöjningens fulla belopp, skulle en sådan åtgärd kännas ännu hårdare och väcka en ännu bittrare harm hos den större del af vårt folk, som man får ursäkta, om den uppfattar dylika åtgärder såsom handlingar af hänsynslös orättvisa, hvilka en politisk magtegende klass till egen fördel tillåter sig mot en politiskt rättlös. Att således prisen icke stiga alltför snabbt utan smyga sig upp mer småningom och därför mer obemärkt, torde därför vara en fördel för dem, som önska deras stigande, liksom för hela systemet; ty det allmänna missnöjet för dock förr eller senare till efterräkningar, som man kanske gör klokt att icke göra onödigt stora äfven under den säkra framgångens dagar — äfven de äro alltid räknade.

Om jag slutligen härtill lägger, att jag anser plötsliga omskiftningar i tullagsstiftningen ytterst skadliga för en sund affärsverksamhet, och att jag befarar, att de oftare skola inträffa, om både regering och riksdag tillåtas att omvexlande fingra på tullsatserna och ändra för spekulationen ytterst viktiga proportionella bestämmingar — kanske ibland blott efter några veckors mellantid — så har jag, herr grefve och talman, i hufvudsak angifvit skälen för den hemställan, jag nu går att göra, eller att kammaren behagade antaga till hvilande följande, i enlighet med herr John Olssons motion ändrad lydelse af § 60 regeringsformen:

§ 60.

(Orden tullen å inkommande och utgående spannmål allena undantagen. uteslutna!)

Med herr Vahlin förenade sig herrar *Wijkander*, *Eriksson* i Bäck, *Warrinsky* och *Eriksson* i Elgered.

Herr Bengtsson i Gullåkra yttrade: Då jag i det föreliggande

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

betänkandet låtit anteckna mig såsom reservant, utan att angifva, i hvilket syfte detta skett, så skall jag be att nu få yttra några ord.

När denna motion förelåg inom utskottet, var jag af den åsigt, att motionärens förslag borde bifallas. Den omständigheten, att Riksdagen hvarje år sammankallas, gör det enligt min uppfattning alldeles onödigt att bibehålla en sådan bestämmelse, som i 60 § regeringsformen finnes upptagen. Utskottet har också i sin motivering erkänt, att det vore alldeles öfverflödigt eller åtminstone till vissa delar öfverflödigt, men utskottet har anfört ett annat skäl för sitt afslag, nemligen då utskottet säger:

»Den oerhörda utveckling, kommunikationsväsendet i våra dagar uppnått, gör det nemligen möjligt, att, långt innan definitivt beslut om ett föreliggande förslag till spanmålstillens höjande hunnit af Riksdagen fattas, så stora massor af spanmål kunna till riket införas, att verkningarna af en sedan beslutad tullförhöjning för långa tider omintetgöras.»

Detta skäl kan man ju tillskrifva en viss betydelse, såvida man genom att bibehålla denna bestämmelse i regeringsformens 60 § kunde undvika en dylik import. Men det är min fulla öfvertygelse, att våra importörer skola hinna importera lika mycket spanmål — innan regeringen vill eller vågar åsätta en sådan förhöjning som den, hvilken den åsatte den 5 januari — som desse importörer skulle hinna, i fall en urtima Riksdag sammankallades. Den sista förhöjningen, som regeringen beslöt, gifver mig stöd för en sådan tanke. Ty regeringen visste onekligen mycket väl redan i augusti, september eller oktober, att stämningen var sådan inom Riksdagen, att det var omöjligt att stå emot krafvet på en sådan tullförhöjning, och ändå dröjde regeringen till den 5 januari, innan den utfärdade det omtalade påbudet. Nu har utskottet sagt, att man skulle genom att bibehålla denna bestämmelse kunna undvika den ifrågavarande importen. Det håller icke streck enligt min tanke. Ty hade vi haft en urtima Riksdag sammankallad i slutet af oktober eller början af november, så skulle helt visst spanmålsimportörerna icke hunnit importera så mycket spanmål, som de gjorde, innan regeringen blef färdig med tullukasen af den 5 januari detta år. — Jag tror således, att detta skäl bortfaller, nemligen att man genom bibehållande af den bestämmelse, hvars borttagande motionären föreslagit, skulle förekomma den stora importen, som toge bort all verkan af de förhöjda tullarna. Jag skall därför anhålla om bifall till motionärens förslag i det syfte, herr Vahlin föreslagit.

I detta yttrande instämde Herrar *Larsson* i Berga, *Svensson* från Karlskrona, *Gyllensvärd*, *Nordin* i Hammerdal, *Gustaf Ericsson* och *Johansson* båda från Stockholm, *Norman*, *Ola Bossan Olsson*, *Norberg*, *Nordin* i Sättna, *Olsson* i Kyrkebol, *Aulin*, *Olsson* i Mårdäng, *Trudsson*, *Walter* och *Ahrenberg*.

Herr *Ljungman*: Hvad beträffar motionen i fråga, skall jag be att få fästa uppmärksamheten derpå, att den i sjelfva verket icke innebär eller, såvidt jag kan förstå, afser något annat än att vid

sidan af den af grundlagen medgifna dechargede-batten åstadkomma en extra dechargede-batt med tillfälle att göra anmärkningar mot eller åstadkomma en prickning af regeringen. Ty de svårigheter eller rättare sagt felaktigheter, som finnas i 60 § regeringsformen med hänsyn till genomförandet af Riksdagens i 57 § regeringsformen stadgade beskattningsmagt, har motionären icke det ringaste sökt afhjelpa. De kvarstå precis lika stora, äfven om hans förslag bifalles, ja, de skulle derigenom till och med blifva än större. Det är så långt ifrån, att motionen innebär en förbättring af paragrafen i fråga, att den tvärt om innebär en aldeles uppenbar försämring. Såsom bekant innehåller 59 § regeringsformen, att det åligger Kongl. Maj:t att i statsverksproposition föreslå, huru statsverkets behof skola fyllas genom bevilningar. Sedan föreskrifves i 62 §, att sedan statsverkets behof blifvit af Riksdagen pröfvade, skall Riksdagen anslå bevilningar för att fylla dessa behof. Det kan ligga många månader mellan den tid, då man får mottaga statsverkspropositionen, och den tid, då statsverkets behof äro pröfvade. Det är således ett behof att få infördt i grundlagen ett stadgande, hvarigenom, i den mån sådant är möjligt, olägenheterna af spekulationer med anledning af föreslagna bevilningar kunna afhjelpas. Men det är så långt ifrån, att motionärens förslag i detta fall erbjuder något att taga vara på, att det tvärtom skulle göra olägenheterna än större. Nu har åtminstone Kongl. Maj:t med hänsyn till bevilningen en rätt, som i någon mån förminskar olägenheterna.

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

Vidare ber jag få fästa uppmärksamheten på, att vill man verkligen hafva genomförd Riksdagens beskattningsmagt, tarfvar denna 60 paragraf jemte åtskilliga andra paragrafer en ganska grundlig omarbetning. För närvarande är allting oklart och otydligt. Man har visserligen teorier i mängd, men grundlagarne skola ju tolkas efter bokstafven, och bokstafsvydelsen i den ena och andra paragrafen är ganska otydlig, ja så otydlig, att man i sjelfva verket mången gång omöjligen kan säga, hvad som verkligen varit grundlagsstiftarens mening. Då emellertid motionärens förslag icke innebär något det allra minsta uppslag till olägenheternas afhjelpande eller till förbättring af paragrafen, var det omöjligt för utskottet att göra något annat med hänsyn till motionen än det gjort, nemligen afstyrka den. Utskottet har visserligen motionsrätt, men för ändamålets vinnande skulle utskottet behöft komma med något helt annat, än det motionen föreslår. Det fans sålunda icke anledning att begagna motionen såsom utgångspunkt för ett lagförslag, allraminst ett lagförslag, som skulle behöfva månader för att utarbetas. Lagstiftningen i fråga är nemligen af den synnerliga svårighet, att det torde kräfvas månaders arbete för att komma på det klara med densamma. Derfor skall jag för min del yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Dahn: Jag har reserverat mig mot det beslut, till hvilket utskottet kommit, därför att jag anser, att denna paragraf verkligen tarfvar en grundlig omarbetning. Men jag kan icke därför vara med om herr Olssons motion. Han anser, att om en passus i 60 §, der det heter: "tullen å inkommande och utgående spannmål allena

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

undantagen tages bort, skulle detta hindra Kongl. Maj:t att ingripa i Riksdagens bevillnings- och beskattningsrätt. Men genom det att man låter ordet »förhöja» kvarstå, kan man tolka denna paragraf såsom om Kongl. Maj:t skulle ega rätt att nedsätta tullen; åtminstone hyllade åtskilliga ledamöter af konstitutionsutskottet denna tolkning. Men eger Kongl. Maj:t denna rätt, så har ju den sista villan blifvit värre än den första. Då har Kongl. Maj:t förlorat den positiva rätten att höja tullar, men den negativa rätten att sänka dem är fortfarande kvar. I hvilket fall som helst har Kongl. Maj:t fortfarande rätt att ingripa i Riksdagens bevillnings- och beskattningsrätt. Hade motionären utbytt detta ord »förhöja» mot ordet »förändra», skulle man derigenom undvikit all tvetydighet. Emellertid behöfver denna paragraf omarbetas äfven i andra hänseenden. 1809 års lagstiftare hafva t. ex. upptagit som bevillning postmedlen. Hade det, när regeringsformen skrefs, funnits jernvägstrafikmedel, telegraf- och telefonmedel, etc., så hade äfven dessa utan tvifvel upptagits i denna paragraf såsom bevillningar. Jag anser därför, att när denna paragraf omarbetas, böra icke allenast jernvägstrafik-, telegraf- och telefonmedel, utan äfven konsulatafgifter, lotspenningar, fyr- och båkmedel antingen tagas in i paragrafen som den är efter postmedlen, eller med postmedlen bilda ett nytt moment i paragrafen. Nu har emellertid herr Ljungman, som ju icke brukar knussa på en motion, i dessa dagar väckt ny motion angående ändring utaf § 60. Denna motion är ganska utförlig. Han framhåller just der äfven åtskilligt af hvad jag nyss nämnt med afscende på sådana skatter eller bevillningar — hvilketdera man nu vill kalla dem — som borde efter sin natur vara Riksdagens beslutanderätt ensamt förbehållna. På grund häraf, då jag icke kunnat vara med om utskottets förslag, men också anser, att dels motionärens förslag icke är nog tydligt, dels att man icke heller dermed vinner hvad jag anser borde vinnas med paragrafens omarbetning, kan och vill jag icke göra något yrkande.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Blott ett par ord till svar på hvad herr vice ordföranden i konstitutionsutskottet yttrade. Han sade, att reservationen framkommit för att åstadkomma en ny remissdebatt och för att få tillfälle att uttala klander mot regeringen. Jag kan icke förstå, med hvad rätt han kan framkasta en sådan förebråelse. Jag kan försäkra, att åtminstone min reservation icke framkommit i något sådant syfte. En motion har förelegat, som gäller en ändring af 60 § regeringsformen, och jag kan icke förstå annat än att utskottet måst behandla denna motion, vare sig tillstyrkande eller afstyrkande densamma, och det utan att vi äsyftat att framkalla en ny remissdebatt eller uttala klander mot regeringens åtgörande i denna fråga. Jag för min del har alldeles icke haft något sådant syfte. Det var endast detta jag ville betona.

Herr John Olsson: Jag skall först be att med några ord få bemöta herr Ljungman. I likhet med den siste ärade talaren vill jag bestämdt bestrida, att motionen tillkommit såsom herr Ljungman behagade påstå för att få en ny dechargedebatt till stånd eller för att få fram-

ställa anmärkningar mot regeringen. För min del har jag tagit mig friheten framställa de anmärkningar mot regeringens tullukas af den 5 januari, hvartill jag ansett mig ega skäl, vid ett annat tillfälle, nemligen under debatten om spanmålstillarna, och jag har icke tänkt att nu upprepa dessa anmärkningar. Jag kan sålunda försäkra kammaren, att motionen alldeles icke blifvit väckt i det af herr Ljungman angifna syfte, utan i syfte att råda bot för en obestridlig brist i grundlagen, en brist, som strax efter det regeringen utfärdad beslutet om tullförhöjningen snart sagdt på alla håll erkändes.

*Om ändring
tydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)*

Den ärade vice ordföranden i konstitutionsutskottet förklarade upprepade gånger, att mitt förslag skulle innebära icke en förbättring, utan en gifven försämring, och att olägenheterna af att borttaga ur 60 § regeringsformen bestämmelsen om Kongl. Maj:ts rätt att höja spanmål-tullen skulle blifva större än de nu äro. Han presterade emellertid icke något som helst bevis för detta sitt påstående. Han upprepade det visserligen flera gånger, men att upprepa en sak utgör, som bekant, alldeles intet bevis.

Den ärade talaren anförde vidare, att 60 § regeringsformen skulle tarfva en så grundlig omarbetning, att det skulle erfordras flera månader för att kunna omskrifva den. Jag tillåter mig verkligen betvifla, att så lång tid skulle vara erforderlig för att omskrifva en enda paragraf i grundlagen. Detta är ett mycket vanligt skäl, då man icke alls vill gå in på en ifrågasatt förändring; då brukar man vanligen ursäktas sig med att den föreslagna reformen måste medföra en stor mängd andra förändringar, som också äro behöfliga. Derigenom vill man naturligtvis endast söka komma ifrån den reform, som man i sjelfva verket måste erkänna vara behöflig, men hvilken man på grund af de obotfärdigas förhinder icke vill vara med om. För öfrigt tviflar jag på, att kammaren vill följa den ärade vice ordföranden i utskottet i hans vidlyftiga och omogna förslag till grundlagsförändringar.

En talare på skånebänken anmärkte särskildt mot motionen, att i ordet "förhöja", som jag hade låtit qvarstå i paragrafen, skulle ligga en tvetydighet, så att Kongl. Maj:ts rätt att *sänka* tullarne derigenom skulle fortfarande qvarstå; och han menade, att på grund häraf kunde han icke vara med om den föreslagna förändringen. Jag vill dock fästa hans uppmärksamhet på, att grundlagen skall enligt regeringsformens 84 § tolkas *efter sin ordalydelse*. Och i ordet *förhöja* kan jag icke finna, att man kan inlägga någon rätt för Kongl. Maj:t att sänka tullarne. Jag tycker således icke, att detta skäl bör kunna innebära någon anledning för den ärade talaren att motsätta sig motionen. Han förklarade vidare, att han önskade att åtskilliga andra statsinkometer såsom jernvägstrafikmedel, konsulatavgifter, m. fl. också skulle införas i 60 § regeringsformen och upptagas bland bevillningarna. Ja, deruti ger jag honom fullkomlig rätt; men den omständigheten, att äfven andra förändringar äro behöfliga i grundlagen, än den jag tagit mig friheten föreslå, utgör naturligtvis intet hinder för kammaren att vidtaga den ändring i ett afseende, som kammaren finner behöflig. Och då Första Kammaren redan afslagit motionen, så att beslutet här i kammaren endast kan blifva att anse som en opinions-

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

yttring, vill jag vördsamt hemställa till den ärade talaren på skåne-bänken, huruvida han icke skulle kunna vara benägen att deltaga i en sådan opinionsyttring och under förhanden varande förhållanden rösta för motionen.

Utskottet har anfört hufvudsakligen tre skäl för sitt afstyrkande af motionen. Dessa skäl hafva redan blifvit till större delen bemötta. Men jag skall dock be att få tillägga några ord till hvad herr Vahlin yttrat.

Utskottet anför först, att kommunikationsväsendet i våra dagar utvecklat sig så, att stora massor spannmål kunna till riket införas, innan en tullförhöjning hinner af Riksdagen beslutas, hvarigenom ändamålet med tullförhöjningen skulle komma att för långa tider omintetgöras. Ja, detta kan ju onekligen ega en viss sanning; men jag vill deremot erinra om, att i sådant fall borde Kongl. Maj:t hafva rättighet höja en tillämnad tull äfven på andra artiklar för att förekomma importen af dem, när man vill föreslå en höjd tull. Men ingen har ifrågasatt, att en sådan rättighet för Kongl. Maj:t skulle vara behöflig för andra varor, och jag kan då icke finna, hvarför ett undantag skulle göras just för spannmål.

Vidare ber jag få påpeka, att ifrågavarande bestämmelse faktiskt icke utgör något hinder för att en massimport eger rum innan Kongl. Maj:t hunnit besluta en tullförhöjning; och jag vill till bevis derom åberopa just det förhållande, som egde rum under hösten förlidet år. Snart sagdt hvarenda en kunde ju räkna ut, att ett allmänt anlopp mot tulltaxan i syfte att höja tullen skulle ega rum vid denna riksdag, och följden blef, att importen under hösten fortgiök i ofantlig skala; och det visade sig således, att den företrädesrätt, Kongl. Maj:t enligt grundlagen egde, faktiskt icke hindrade den oerhörda importen. Jag tror således icke såsom utskottet, att nu berörda skäl utgör ett verkligt skäl för bibehållandet af denna Kongl. Maj:ts rätt.

Utskottet förklarar vidare, att det icke delar min uppfattning att detta stadgande innebär en onödig och farlig möjlighet för Kongl. Maj:t att ingripa i Riksdagens beskattningsrätt. Jag skall till utskottets öfvervägande framställa en fråga. Antag att Kongl. Maj:t vore missbelåten med ett beslut, Riksdagen fattat i fråga om spannmåls-tullarne. Riksdagen kommer antagligen vid de gemensamma vote-ringarne att stanna vid en annan proportion mellan tullen å spannmål och mjöl än Kongl. Maj:t föreslagit, och man kan således antaga att Kongl. Maj:t icke blifver belåten med Riksdagens blifvande beslut, utan skulle vilja ändra den proportion Riksdagen åsatt. Kongl. Maj:t vore onekligen efter grundlagens nuvarande bestämmelse — åtminstone sådan den tolkats af regeringen — berättigad att omedelbart efter Riksdagens åtskiljande vidtaga en sådan ändring i den af Riksdagen åsatta proportionen. Jag hemställer till de båda utskottsledamöter, som afstyrkt motionen, huruvida det kan vara rätt att bibehålla en så farlig rätt för Kongl. Maj:t att ändra Riksdagens beslut i en beskattningsfråga. Jag tror för min del icke, att det är klokt att bibehålla en sådan rätt för Kongl. Maj:t.

Det är möjligt, att den nuvarande regeringen icke skulle tillåta sig att rubba en af Riksdagen bestämd tullsats. Men vi kunna tänka

oss en annan regering, som vore hänsynslösare än den nuvarande och som med stöd af grundlagen företoge sig att ändra proportionen mellan spanmåls- och mjöltull, då det nu en gång ansetts, att Kongl. Maj:t har en sådan rätt. Jag vill för min del icke tillerkänna Kongl. Maj:t en dylik rätt, ty den finnes icke medgifven i grundlagen, och denna skall tolkas enligt sin ordalydelse. Men regeringen har faktiskt ansett sig ega den rätten. Jag hemställer till kammarens ledamöter, huruvida det verkligen kan vara skäl att fortfarande lemna i Kongl. Maj:ts hand en rättighet, som skulle kunna så farligt missbrukas?

*Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)*

Jag tror för min del icke, att detta är något lämpligt medel att förekomma en öfverdrifven spanmålsimport, i händelse en tullförhöjning är förestående. Jag anser tvärtom, att om något korrektiv mot en befarad import skulle stadgas, borde det hafva sin plats icke i grundlagen, utan i tulltaxan och gälla äfven öfriga tullar; samt i den form, att regeringen i sammanhang med framläggandet af proposition om ändrad tullsats egde besluta, att bestämmelserna uti propositionen skulle tillämpas från och med den dag, propositionen afemnas till Riksdagen. Så är förhållandet i några främmande länder. Man skulle också kunna tänka sig, att en af Riksdagen beslutad tull skulle erhålla återverkande kraft till någon tidigare tidpunkt. Men i hvarje fall borde ett sådant stadgande intagas i tulltaxan och icke i grundlagen.

För öfrigt synes mig den konstitutionella synpunkten vara den viktigaste. 60 § regeringsformen innehåller onekligen ett mycket starkt ingrepp i Riksdagens magtsfer i fråga om bevillningen, och jag hemställer till kammaren att särskildt af detta skäl bifalla det af herr Vahlin framställda yrkandet, som öfverensstämmer med min motion.

Herr Ljungman: Hvad beträffar herr Jöns Bengtssons anmärkning, att jag skulle yttrat mig mot reservationen, så förvånar det mig. Jag har icke för sed att yttra mig om sådant, som icke har innehåll. För att jag skall yttra mig om något, skall det vara innehåll deri, men reservationen innehåller icke något. Jag har därför icke talat om den. Hvad sjelfva motionens *syfte* beträffar, styrkes min uppfattning alldeles tillräckligt af den diskussion, som sedan egt rum, och särskildt af yrkandet att kammaren måtte bifalla den såsom *en opinionsyttring*. Hvad skulle en sådan opinionsyttring innebära annat än ett ogillande af att regeringen begagnat den magt, som den faktiskt har enligt grundlagen. Jag kan icke finna något annat, och icke kan det väl vara någon tänkande människas mening att vilja ändra grundlagen på det sätt motiomären föreslagit. Alla kunna vi vara med om att förbättra grundlagen i fråga derhän att den blefve tillfredställande, men att blott stryka ett par ord för att göra den ännu *sämnre*, det kan jag verkligen icke finna något skäl att önska eller anstränga sig för. Det är alldeles gifvet, att skall man vinna något, så att man kan vänta bifall icke endast af medkammaren, utan äfven af Kongl. Maj:t, då måste man komma med ett förslag af sådan beskaffenhet, att det gör sig gällande just på grund af sin beskaffenhet.

Jag nämnde, att det fordrades månaders arbete att öka för-

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

bättra de paragrafer, som afse att genomföra Riksdagens i 57 §
regeringsformen stadgade beskattningsmagt. Jag tror, att hvar och
en, som vill försöka sig på det arbetet skall finna, att jag har rätt i
detta mitt påstående.

Paragraferna äro många, äro sammanhängande med hvarandra,
och man möter oupphörligt nya svårigheter, och dessa svårigheter äro
just ett af skälen, hvarför den Riksdagens beskattningsmagt, som 1809
års grundlagstiftare afsågo, aldrig blef fullt genomförd. Detta berodde
just på att lagstiftningen i fråga var så svår att affatta och göra
effektiv genom bestämmelser äfven i riksdagsordningen. Det är faktiskt,
att en del af denna magt icke kommit Riksdagen till godo, men motionären
afser alldeles icke att afhjelpa denna bristfällighet i lagstiftningen,
utan blott och bart att åstadkomma, såsom han sjelf säger, *den opinions-
yttringen*. Men hvad vinner man genom en sådan opinionsyttring?
Om det verkligen vore ett förslag, som antyde lösningen af frågan,
kunde det vara skäl att komma med en opinionsyttring; om det vore
som vid t. ex. den kommunala rösträttsfrågan, att man år efter år
ville fatta ett beslut för att framhålla önskvärdheten af att regeringen
toge saken om hand, då vore det något skäl. Men motionen är icke
så affattad, är icke så motiverad, att den verkligen angifver den
riktning, i hvilken man vill att förbättringen skall gå. Jag tror der-
för, att man svårligen kan handla annorlunda än att afslå motionen.
Grundlagen är ju af den vikt för hela vårt land, att man bör handskas
försigtigt med den och icke utan fullt fog besluta några ändringar.
Låt vara att beslutet icke leder till någon påföljd, på grund af att
Andra Kammaren icke ensam eger beslutanderätt, och att i alla
händelser förslaget icke kan blifva hvilande därför att det redan fallit
i Första Kammaren, så bör denna kammare i alla fall vara mån om sin
värdighet och, då det gäller att rubba grundlagens innehåll, icke för-
hasta sig att tillstyrka en ändring, som den sedan icke kan stå för.

Herr Boëthius: Jag skall icke inlåta mig på frågan, om denna
förändring egentligen är lämplig eller icke lämplig, af det enkla skälet,
att jag verkligen icke anser förutsättningarna för en dylik pröfning
nu förefinnas, ty jag är af samma mening, som tvenne ledamöter af
konstitutionsutskottet här uttalat, eller att denna motion står alldeles
för lösryckt ur sammanhanget, och jag skall be att få för min del
uttala såsom en bestämd fordran, att om man skall ändra grundlagen,
då skall man se till att en sådan ändring blir uttömmande, så att alla
de saker, som stå i sammanhang med hvarandra, tagas i betraktande,
och det har icke skett genom detta ändringsförslag. Oafsedt hvad
herr Dahn anförde om att en mängd andra punkter i denna paragraf
behöfva ändras, hvilket naturligtvis borde tagas i betraktande, om man
skall röra vid paragrafen, tänker jag härvid framför allt på den om-
ständigheten, att detta ändringsförslag icke berör frågan om Konungens
rätt att sänka bevillningar. Motionären påstod, att någon sådan rätt
icke förefinnes enligt våra grundlagar, som skola, sade han, tolkas
efter ordalydelsen. Jag anser detta icke vara så alldeles säkert.

Den 57 § af regeringsformen tillerkänner Riksdagen svenska
folkets *urgamla* rätt att sig sjelf beskatta. Deraf följer alldeles klart.

att den rätt med afseende å beskattningen, som Riksdagen har att utföva, är den, som svenska folket hade före 1809 *plus* de rättigheter med afseende på beskattningen, som genom 1809 års grundlag uttryckligen blifvit Riksdagen tillagda. Nu är det obestridligt, att före 1809 egde Kongl. Maj:t rätt att minska bevillningar. Jag skall be att få anföra ett litet exempel just från den konstitutionella perioden omedelbart före 1809, nemligen från 1786 års riksdag, då Kongl. Maj:t efterskänkte ett års bevillning. Det föll då ingen menniska in att anse detta som en olaglighet. Således, före 1809 egde Kongl. Maj:t rätt att sänka bevillningar, och denna rätt har icke genom regeringsformen blifvit Konungen uttryckligen fräntagen till Riksdagens fördel: alltså har Konungen qvar denna rätt.

Jag vet, att jag med detta tal kanske sårar åtskilliga af mina protektionistiska meningsfränders hjertan, hvilka anse, att Kongl. Maj:t icke eger rätt att sänka en tullbevillning. Men det är min öfvertygelse, och att denna åsigt äfven är ganska spridd, framgår af det allmänna yrkande, som vid den senaste missväxten i Ryssland framställdes derom, att Kongl. Maj:t då skulle sänka spannmålstullen, ett yrkande, som icke minst framställdes i de frihandelsvänliga och särskildt de radikala tidningarna. Äfven om man nu icke skulle vilja godkänna denna min tolkning, måste dock herrarne erkänna *en* sak, nemligen att frågan är omtvistelig. Skola vi nu göra en ändring med afseende å Kongl. Maj:ts rätt att *höja* bevillningar, då synes det väl vara en ovilkorlig fordran, att man på samma gång bringar klarhet i fråga om Kongl. Maj:ts rätt att *sänka* desamma, ty dessa båda saker stå ju i ett synnerligen nära sammanhang med hvarandra.

Jag vill nu icke uttala någon åsigt om huru denna rätt bör regleras, bland annat af det skäl, att jag sjelf icke har detta fullt klart för mig. *Teoretiskt* sedt får jag säga, att långt ifrån att minska densamma, skulle jag vilja särskildt fastslå den med afseende å *sänkande* af tullbevillningar. På det sättet kunde man åstadkomma den glidande skala, om hvilken herr Bruhn härom dagen talade, och som jag ovilkorligen anser vara teoretiskt riktigt. Men om detta vore *praktiskt* lämpligt, vågar jag nu icke afgöra. — I alla fall se dock herrarne, att här äro många saker att tänka på, och därför bör man nu icke på rak arm göra en dylik ändring utan att vidare pröfva frågan.

Den ärade motionären tillbakavisade antydningen derom, att hans motion skulle vara ett försök att få en déchargedebatt under annan form till stånd. Då han förklarar sin mening ej hafva varit sådan, skall jag naturligtvis tro honom på hans ord. Men jag vågar dock säga, att motionen är ett uttryck för en *stämning* eller, kanske rättare sagdt, en *missstämning*. Det har den ärade motionären sjelf i viss mån erkänt, då han talade om en opinionsyttring i frågan. Skulle man nu gå in på detta, ja, då komme det ovilkorligen att se ut, som om kammaren gjorde sig till exponent för denna stämning hos motionären. Men det tror jag af åtskilliga skäl icke vara så lämpligt, särskildt naturligtvis af det skälet, att man icke bör röra vid grundlagen på grund af tillfälliga stämningar på något håll. Utan skall man röra vid grundlagen, så skall det ske på objektiva skäl och efter en mogen och noggrann utredning.

Om anmär-
kningar af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och afslag å motionen.

Herr *Natt och Dag* förklarade sig instämma med herr Boëthius.

Herr Restadius: Då den fråga, som nu till behandling föreligger, är af den beskaffenhet, att vid dess afgörande hufvudsakliga vigten sannolikt kommer att fästas vid den ståndpunkt, en hvar af kammarens ledamöter intager i fråga om tullar eller icke tullar, och att således de objektiva skäl, som kunna framdragas, icke komma att spela någon afgörande roll, skall jag inskränka mig till afgifvande af den förklaringen, att enligt min åsigt behöfligheten af det grundlagsbud, hvarom nu tvistas, bäst ådagaläggas genom de händelser, som timade under sistlidne januari månad. Hade nemligen Kongl. Maj:t då icke vidtagit den åtgärd, som sannolikt är yttersta grund till motionen, så skulle det beslut, som Riksdagen nu fattat om höjande af tullen å vissa artiklar, under en längre tid icke kunnat blifva effektivt. Konungens åtgärd synes mig således innebära allenast ett medel, hvarigenom det beslut, han förutsåg Riksdagen komma att fatta, kunde inom icke alltför lång tid göras fullt kraftigt. Hade Kongl. Maj:t icke vidtagit denna åtgärd, skulle tvifvelsutän under den tid af mer än två månader, som derefter tilländalupit, med nutidens lätta kommunikationer en sådan hejdlös spekulation ha inträdd, att verkan af det nys nämnda beslutet kanske icke inom utgången af detta år skulle ha i nämnvärd mån gjort sig gällande. Långt ifrån, mina herrar, att jag skulle vilja taga bort det nu omtvistade budet, skulle jag fast hellre önska, att det blefve ändradt i det syfte — som ock öfverensstämmar med vissa främmande länders grundlagar — att Kongl. Maj:t måtte hafva rätt att, i sammanhang med framläggande för Riksdagen af framställning om förhöjning i tullen å vissa artiklar, samtidigt föreskrifva, det Kongl. Maj:ts framställning omedelbart skulle träda i verket, och att, derest Riksdagen vid frågans slutliga behandling funne, att den af Kongl. Maj:t åsatta tullen vore för hög, den det vederborde då skulle vara berättigad att återfå hvad som kunde i följd deraf ifrågakomma. Härigenom skulle Kongl. Maj:ts framställning och Riksdagens beslut i förekommande ännen kunna blifva fullt effektiva.

Min ärade vän på falubänken har uti ett anförande, der såsom vanligt känslans varma underström är obestriddlig, sökt ådagalägga, att det förslag, utskottet tillåtit sig framlägga för Riksdagen, icke skulle vara lämpligt, och förty yrkat bifall till motionärens. Många äro de skäl, som han till stöd för denna sin åsigt framhållit; men jag ber att deraf allenast få utvälja några.

Nämnde talare yttrade bland annat, att det grundlagsbud, hvarom här ar fråga, skulle innebära en inskränkning af den beskattningsrätt, som vore åt Riksdagen uppdragen. Jag skall i detta hänseende endast tillåta mig anmärka, att innebörden af ifrågavarande bud, sådant det under nuvarande förhållanden kan komma att tillämpas, icke kan vara annat än den, att Kongl. Maj:t, som känner ställ-

ningar och förhållanden inom Riksdagen, är i tillfälle att åt en framställning till Riksdagen bereda den effektiva verkan, som ligger deruti, att han kan, der så lämpligt finnes, omedelbart höja tullen.

Jag skall ock vidare be att få påpeka, hurusom principbetänkanden, som uttalas i grundlagen, lätteligen kunna genom andra bestämmelser warda inskränkta. Med afseende härå ber jag att få påminna, hurusom Konungen i en grundlagsparagraf har åt sig uppdragen allena styranderätt. Men, mine herrar, jag torde icke behöfva påvisa de många särskilda bestämmelser, som inskränka detta principbetänkande.

Vidare här samma ärade talare framhållit åtskilliga omständigheter. häntydande på hans åsigt, att tullar i allmänhet icke skulle vara lämpliga. Han menar då sannolikt de tullar, som nu senast varit under debatt. — Om man utgår från en sådan åsigt, finner jag det ganska naturligt, att den ärade talaren kommer till det slut, som han i sjelfva verket gjort. Men för dem af Eder, mine herrar, som dela min åsigt, att tullar icke allenast kunna vara erforderliga, utan i många fall nödvändiga, tror jag, att dessa af honom framhållna skäl icke spela en så synnerligen stor roll.

Samme talare har vidare framhållit åtskilligt, som måhända icke var fullt på sin plats här i kammaren. Han har talat om den magtegende klassens beslut mot dem, som äro politiskt omyndiga. Tillåt mig att häremot få anmärka, att den frågan nu icke är föremål för Riksdagens behandling. Jag går därför förbi densamma.

En talare på stockholmsbanken har till de två af utskottets ledamöter från denna kammare, som biträdt förevarande betänkande, framställt en fråga, huru Kongl. Maj:t skulle i ett visst, uppgifvet fall förfara. Tillåt mig derå lemna det svar, att jag är fullt förvissad derom, att Kongl. Maj:t skall handla på ett förståndigt och redbart sätt och i full öfverensstämmelse med grundlagens anda och bud. Ett längre gående svar tror jag icke, att samme talare kan af mig begära.

Slutligen har man äfven berört den frågan, huruvida Kongl. Maj:t har rättighet att nedsätta en gång fastslagna tullsatsar. Enär detta icke nu föreligger till behandling, går jag förbi denna svårösta fråga och inskränker mig, herr talman, dertill, att jag på det varmaste ansluter mig till det förslag, som utskottets ifrågavarande betänkande innehåller, och hvartill jag också yrkar bifall.

Häruti instämde herrar *Swartling, Erickson* i Bjersby, *Zetterstrand*, friherre *von Knorring, Petersson* i Boestad och *Anderson* i Tenhult.

Herr Eriksson i Elgered: Blott ett par ord. Då herr doktor Ljungman sade, att motionärens förslag endast skulle leda till en försämring, och då herr Olsson på stockholmsbanken deremot anmärkte, att han icke angaf något som helst bevis för detta sitt påstående, så tror jag, att deri låg något öfverdrifvet, ty herr doktor Ljungman anmärkte på samma gång, att försämringen skulle ligga deruti, att efter motionärens förslag Kongl. Maj:t icke skulle kunna tillgripa den utväg, han för närvarande har, då det faller sig svårt att uppgöra bud-

*Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)*

Om ändrad
tydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

geten. Nu har ju Kongl. Maj:t åtskilliga bevilningar att tillgå, hvaribland, menade den nämnde talaren, äfven lifsmedelstullarne, och i fall af behof kunde han då höja dessa för att reglera budgeten. Detta anförde herr doktor Ljungman såsom skäl för sin åsigt och ansåg, att om denna Kongl. Maj:ts rätt komme att upphöra, skulle dermed äfven en försämring sålunda inträda.

Hvad nu detta skäl i sig sjelft angår, förefaller det mig vara ytterst betänkligt, och det förefaller mig äfven, som om herr doktor Ljungman gjort klokast uti att icke i Andra Kammaren, der ändå opinionen i allmänhet går i frihandelsvänlig riktning, anförä ett sådant skäl. Jag kan möjligen vara med om lifsmedelstullar, betraktade såsom skyddstullar, men jag kan omöjligen vara med derom, om de ses uteslutande från finansiell synpunkt såsom medel att inbringa skatter till statsverket; ty skall det verkligen icke finnas något lämpligare sätt att fylla budgeten än att tillgripa den utvägen att beskatta dem, som minsta förmågan ha att bära bördorna, så förefaller det mig vara högst betänkligt. Jag tror därför, att det hade varit bättre, om detta af herr doktor Ljungman anförda skäl icke hade framkommit; och jag för min del ser just häri det bästa bevis för att dessa rader böra utgå ur regeringsformens 60 paragraf.

Herr doktor Ljungman anmärkte vidare, att den opinionsyttring, som herr Olsson önskade få till stånd, just innebure detsamma som en protest mot regeringen för dess åtgärd i januari. Ja, detta skulle vara ett fullt berättigadt påstående, för så vidt det icke finnes något annat alternativ. Men herr Olsson nämnde i samma sammanhang, att Första Kammaren redan afslagit motionen och bifallit utskottets hemställan. I sådant fall borde väl opinionen i främsta rummet vända sig mot Första Kammarens utlåtande och hållning i frågan och icke mot regeringen. Jag anser sålunda, att en opinion i detta fall kan finnas, utan att den syftar på regeringen.

Det kunde vara åtskilligt att anmärka särskildt gent emot de senaste talarne, men för att icke upptaga kammarens tid skall jag afstå derifrån. Jag anhåller om bifall till det af herr Vahlin gjorda yrkandet.

Herr Höjer: Herr grefve och talman! Mine herrar! Jag skall visligen akta mig för att inlåta mig i polemik med konstitutionsutskottets högt aktade vice ordförande, hvars statsrättsliga, historiska äfvensom geografiska insigter visserligen äro mina vida öfverlägsna, men jag tillåter mig vördsamt den förmodan, att en grundlagsändring i ändamål att vinna hvad motionären med sin motion asyftat möjligen skulle kunna gnomföras med mindre möda, än då herr Ljungman, sin vana trogen, tager ett halft dussin grundlagsparagrafer på en gång för att ändra om dem alla. Jag kan vidare ej annat än uttala min förundran öfver den motivering, som förekommer i konstitutionsutskottets föreliggande betänkande n:o 1. Det är, då man ser på de hufvudskäl, som utskottet anför för sitt afstyrkande af motionen, det är, säger jag, som om konstitutionsutskottet ansåge den svenska grundlagen i allmänhet och § 60 af regeringsformen i synnerhet såsom ett appendix till tulltaxan, och enkannerligen det nya

systemets tulltaxa. Jag hade trott och jag tror ännu, att då man vill förändra 60 § af den svenska regeringsformen, så afser man icke och bör icke afse att tillfredsställa ett visst tullsystems speciella behof, utan man tänker antingen i liberal eller konservativ riktning draga upp skiljegränsen mellan Riksdagens beskattningsrätt å ena sidan och Kongl. Maj:s inflytande på beskattningen å den andra. Sådan var den uppgift jag trodde man hade att lösa, då man ville förändra den ifrågavarande grundlagsparagrafen. Jag skall i detta sammanhang gifva min högt aktade vän professor Boëthius rätt deri, att i 60 § regeringsformen, jag vill icke säga ligger, men blifvit lagd den mening, som han antyde ligga deri. Den har icke allenast tillerkänt Kongl. Maj:t rätt att höja tullen på in- och utgående spanmål, hvilken rättighet är obestriddig, utan den har äfven förmenats gifva Kongl. Maj:t rätt och magt att *nedsätta* eller helt och hållet *upphäffa* icke blott tullar, utan *alla* de bevillningar, som Riksdagen sig åtagit. Detta prerogativ har Kongl. Maj:t tagit i anspråk och faktiskt utöfvat från 1809 ända fram till våra dagar. Man har ansett, att den ena rättigheten följde af den andra, och att rätten att nedsätta eller upphäffa bevillningar var ett gammalt prerogativ, som icke genom 1809 års regeringsform blifvit Kongl. Maj:t beröfvadt. Det är emellertid ett misstag att tro, att denna Kongl. Maj:ts, enligt mångas åsigt obestriddiga, enligt andras sjelftagna rätt varit oomtvistad eller oomtvistlig. Detta har så litet varit fallet, att tvärtom en alldeles motsatt uppfattning tid efter annan framträdt ända sedan 1809. 1823 års konstitutionsutskott förnekade alldeles bestämdt Kongl. Maj:ts rätt att nedsätta eller upphäffa tullafgifter; enär utskottet förmenade, att enligt ordalydelsen i regeringsformens § 60 tullen för spanmål väl af Konungen kunde ökas, men ej *minska*. Då utskottet emellertid ansåg, att Konungen borde ega denna rätt, föreslog utskottet en grundlagsändring, enligt hvilken tullen å inkommande och utgående spanmål måtte af Konungen efter omständigheterna *bestämmas*. Förslaget antogs såsom hvilande, men blef på 1828—1830 års riksdag förkastadt, emedan konungamagtens anhängare, om de också icke ansågo Kongl. Maj:ts rätt i grundlagen tydligt uttryckt, likväl funno den obestriddig. Då saken förekom på riddarhuset, der det uppstod en liflig diskussion, uppträdde emellertid många på den sidan, som absolut förnekade Kongl. Maj:t rätt att efter behag nedsätta eller upphäffa bevillningar. Gå vi vidare fram till 1840—41 års riksdag, finna vi, att Kongl. Maj:ts rätt att nedsätta tullar alldeles bestämdt underkändes af konstitutionsutskottet, som lät anställa riksriättsätal mot några af konungens rådgifvare, hvilka i ett angifvet fall tillstyrkt tullfri införsel af vissa artiklar. Vid 1865—66 års riksdag, då det var fråga om franska handelstraktaten, uppstodo vidlyftiga debatter, i synnerhet på riddarhuset, der just protektionisterna mot regeringen och dess anhängare förnekade Kongl. Maj:ts rätt att nedsätta eller upphäffa tullar. Det märkligaste i denna sak är, att Kongl. Maj:t sjelf tyckes, åtminstone i ett fall, alldeles bestämdt förklarar, att han icke hade denna rätt. Ständerna vid 1809—10 års riksdag hade nemligen i underdänig skrifvelse af den 20 februari 1810 uttalat sin önskan, att landtullarne skulle afskaffas. Derpå

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

svarade Kongl. Maj:t i ett bref af den 7 mars s. å., att han gillade saken, men emedan, enligt 60 § regeringsformen af den 6 juni 1809, landtullsavgifterna räknades till den bevilling, som Riksen Ständer ega att *allena* bestämma; och det således af Riksen Ständer beror att bibehålla eller afskaffa dessa avgifter, i hvilket senare fall äfven anstalterna till deras uppbörd såsom sådana böra försvinna, hade Kongl. Maj:t ansett det *tillkomma Riksen Ständer att i detta bevillningsmål fatta ett afgörande beslut*: och då Kongl. Maj:t till följd häraf, utan att vidtaga den författning Riksen Ständer endast såsom en underdånig *önskan* anmält, öfverlemnar åt Riksen Ständer att härom sjelfva förordna, förväntar sig Kongl. Maj:t, att Riksen Ständer mottaga detta högtidligen gifna bevis af Kongl. Maj:ts sorgfälliga vård om deras lagliga magt med underdånig erkänsla. Detta kongl. bref, i hvilket Kongl. Maj:t, så vidt jag kan finna, bestämdt förklarar, att han *icke* hade rätt att i nu omförmälda rigtning vidtaga förändringar i tullarne, är kontrasigneradt af Hans Järta. Men i alla händelser har Kongl. Maj:t faktiskt utöfvat denna rätt ända fram till våra dagar, med bifall af de många, som ansett hans prerogativ vara alldeles obestriddigt. Deri är jag af samma mening som herr Boëthius. Men just därför, mine herrar, att jag vill främtaga Kongl. Maj:t hvarje rätt och tillfälle att efter behag tumma på tulltaxan vare sig uppåt eller nedåt, emedan jag, i olikhet med min ärade vän, herr Restadius, i en dylik kongl. magtutöfning icke ser någon fördel, men mycken skada, just därför är jag oviss, hurvida den formulering, som herr Vahlin föreslagit och herr John Olsson accepterat, är fullt tillräcklig för ändamålet att med uteslutande af Kongl. Maj:t göra Riksdagen till herre öfver tulltaxan. Af uttrycket, att *allmänna* avgifter af hvad namn och beskaffenhet som helst ej må utan Riksdagens samtycke, kunna *förhöjas*, drager herr John Olsson den slutsatsen, att Kongl. Maj:t derigenom icke har rätt att *nedsätta* tullarne, enär denna rätt icke blifvit honom expressis verbis tillerkänd. Men han kan, tänker jag, som förr taga den ändock. Veta herrarne, hur Kongl. Maj:t och hans anhängare resonerade på 1820—30-talet? Det kan man se af 1829 års riksdagsprotokoll. De resonerade på tvenne olika sätt. *Antingen* sade de, att då det står i regeringsformens 60 § uttryckligen förbjudet för Kongl. Maj:t att *höja* andra avgifter än tullen på in- och utgående spannmål, så har han rätt att *nedsätta* icke blott tullavgifter, utan alla möjliga bevillningar, *eller* också sade de, att allt, som icke är Kongl. Maj:t i grundlagen uttryckligen förbjudet, det är honom tillåtet. Begge dessa sätt att draga slutsatser förefalla mig stå nära gränsen af s. k. skräddarelogik, men så resonerade anhängarne af det kungliga prerogativet och så resonera de stundom än i dag.

För att vara säker på att man genom den förändring man vill genomföra verkligen begränsar Kongl. Maj:ts magt i föreliggande fall på det sätt som öfverensstämmer med ett liberalt åskådningsätt, skulle jag helst önska en förändring i öfverensstämmelse med ett förslag, som, om jag ej missminner mig, framlades på 1886 års riksdag i en reservation af en ledamot af konstitutionsutskottet, hvilken tillika var ledamot af denna kammare och representant för Stock-

holms stad. Enligt detta förslag skulle den mellersta punkten i regeringsformens § 60 erhålla lydelsen: icke må några afgifter utan Riksdagens samtycke kunna förändras, genom hvilken formulering Kongl. Maj:t skulle uttryckligen betagas all rätt att tumma på de af Riksdagen åsatta bevillningarne. Återigen — är man som herr John Olsson öfvertygad, att Kongl. Maj:t icke kan taga sig någon annan makt, än den som är honom i grundlagen uttryckligen tillförsäkrad, — och teoretiskt har detta nog sin giltighet — då räcker visserligen herr Vahlins formulering, och då denna i alla fall är en förbättring och någon annan nu icke kan föreslås, ber jag att få instämma i det yrkande, som gjorts af herr Vahlin.

*Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)*

Herr Ljungman: Beträffande herr Erikssons i Elgered yttrande skall jag be att få fästa hans uppmärksamhet på att § 60 är icke den enda paragrafen i grundlagen, utan den står der jemte många andra. Förhållandet är, att det finnes tillräckliga korrektiv i vår grundlag mot missbruk, korrektiv alldeles tillräckligt starka mot att paragrafen kan användas i andra fall, än då Kongl. Maj:t vet, att Riksdagens pluralitet önskar dess användande, och det är ju i detta fall redan tillräckligt att påpeka, att den åtgärd, som vidtogs den 5 januari, gillats af Riksdagens pluralitet derigenom, att spanmålstillar blifvit åsatta, som varit i denna kammare lika höga som Kongl. Maj:t föreslagit och i Första Kammaren till och med högre. Vidare är det ju också klart, att om Kongl. Maj:t vid fastställandet af statsverkspropositionen föreskrifver, att en tull på spanmål skall träda i kraft, men Riksdagen är af annan mening, följderna blott blir den, att Riksdagen upphäfver tullen och bestämmer den tull, som Riksdagen gillar, och naturligtvis blir det då icke någon beskattning af. Enda faktiska resultatet blir att möjligen något spanmål får ligga på nederlag under högst några få veckor.

Jag gillar visserligen icke den nuvarande formuleringen af paragrafen eller anser att den är den allra bästa, men den är bättre, som den nu är, än om vi antaga herr Olssons förslag. Vi skola komma i håg, att vill man verkligen genomföra en förbättring af en lagparagraf, så får man icke skjuta bort det ärliga och omsorgsfulla arbetet på paragrafens förbättring genom att antaga förslag, som äro fullständigt omöjliga. Vill man verkligen vinna något, måste man först åstadkomma ett arbete af den beskaffenhet, att det kan hafva någon den allra ringaste utsigt att vinna gillande äfven från medkammaren och Kongl. Maj:t, eller åtminstone sådant, att det kan vinna gillande från allmänheten, den tänkande allmänheten. Det skall väl innebära åtminstone något uppslag till lösning af frågan.

Herr John Olsson: Jag kan verkligen icke riktigt förstå det skäl, som anförts af den ärade ledamoten af utskottet på Elfsborgsbänken, då han nemligen framhöll, att detta stadgande skulle just före innevarande riksdag hafva visat sig tillräckligt för att förekomma importen af spanmål. Ty om den ärade talaren eminrar sig, hvilken kolossal import, som egde rum under hösten,

Om ändrad
tydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

innan regeringen vidtog sin åtgärd, så torde han kanske medgifva, att regeringen kom så olämpligt som möjligt med sitt påbud, ur den synpunkten, att det samma utkom först då alla hamnar voro stängda af isförhållanden. Jag tror knappast, att det skulle hafva blifvit synnerligen större import efter den 5 januari, äfven om Kongl. Maj:t icke då hade utfärdat sitt tullförhöjningsdekret, utan i stället genast vid riksdagens början inkommit med proposition och Riksdagen temligen hastigt tagit denna proposition under öfvervägande. Jag tror således icke, att det anförda skälet har någon giltighet; tvärtom visar den tillämpning af 60 § regeringsformen som nyss egt rum, att detta stadgande icke är egnadt att förekomma en befarad stegrad import af spanmål.

Den ärade talaren yttrade vidare, att han var fullt öfvertygad om, att regeringen skulle komma att förfara med förstånd och redbarhet vid begagnande af denna rätt. Ja, mine herrar, kan den ärade talaren verkligen garantera, att regeringen kommer att göra detta, så skulle jag möjligen kunna gifva honom rätt. Men om han också anser sig kunna lemna en sådan garanti i fråga om den nuvarande regeringen, så lär han väl i alla händelser icke kunna göra det med en blifvande regering, och jag antager därför, att kammaren skall finna den garanti, den ärade talaren ville lemna, föga tillförlitlig.

En talare här bakom mig yttrade, att han ansåg, att Kongl. Maj:t på grund af detta stadgande äfven hade rättighet att sänka bevillningen, och jag förmodar, att han således äfven ville förfakta den åsikten, att Kongl. Maj:t skulle hafva rättighet att helt och hållet upphäfva en tullbevilling, som Riksdagen åtagit sig. Jag vill deremot häfda, att grundlagen i 84 § regeringsformen uttryckligen stadgar, att »grundlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas». Detta stadgande visar väl alldeles tydligt, att då det i 60 § står ordet förhöjas, så kan man deruti omöjligen inlägga betydelsen sänkas eller borttagas? Den tolkning han ville lemna var en tolkning på grund af den historiska utvecklingen, och det är bekant, att den skola den ärade talaren tillhör förfäktar den meningen; men jag tillåter mig att gentemot densamma åberopa grundlagens tydliga och klara ord.

Med den 84 § regeringsformen för ögonen lär ingen kunna gifva 60 § den tolkning, som den ärade talaren ville göra gällande. Han ville, sade han vidare, lemna åt Kongl. Maj:t att åstadkomma den jemkning i bevillningarna, som kunde blifva erforderlig. Jag tänker dock, att Riksdagen kommer att betänka sig både en och två gånger, innan den vill vara med om något sådant, som att Kongl. Maj:t skulle ega att efter behag både höja och sänka bevillningar, som Riksdagen åtagit sig.

Utskottets ärade vice ordförande ville ovillkorligen, att denna motion skulle innebära en opinionsyttring gent emot regeringen. Nej, mine herrar, det kan icke i motionen inläggas en sådan tolkning, och ej heller i det yttrande jag fälde för en stund sedan. Jag yttrade, att kammaren borde bifalla motionen, om också endast såsom en opinionsyttring, emedan regeringen med den nuvarande

grundlagsbestämmelsen onekligen haft en formel rätt att vidtaga tullförhöjningen, åtminstone i fråga om spanmål. Den opinionsyttring, jag önskade att kammaren skulle uttala, var således en opinionsyttring i sjelfva saken *gent emot den rätt*, som i grundlagen finnes tillförsäkrad Kongl. Maj:t, men alldeles icke mot den nuvarande regeringen eller mot den af densamma vidtagna tullförhöjningen.

Samme talare försäkrade ånyo, att det skulle kräfvä ofantlig tid att vidtaga en tillfredsställande ändring i denna paragraf. Jag tror för min del icke, att just den talaren är den, som i främsta rummet bör uttala en varning för att vara försigtig i fråga om grundlagsändringar, han som snart sagdt dagligen uppvaktar oss med alla både möjliga och omöjliga motioner om ändringar i grundlagen. Jag betvivlar högeligen, att han på dessa sina motioner offrar vare sig månaders eller ens dagars arbete; åtminstone synes det alldeles icke på resultatet. Han borde därför vara den siste att komma med ett sådant argument.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Danielson: Jag får säga, att jag i denna fråga helt och hållet instämmer med hvad utskottets ärade vice ordförande anført, nemligen att man bör vara mycket försigtig och pröfva saken noggrant, innan man beslutar sig för en förändring i grundlagen. Men jag begärde ordet egentligen med anledning af ett yttrande af talaren på gælleborgsbänken, som yttrade, att, då denna kammare är frihandelsvänlig, densamma borde besluta bifall till motionen såsom en opinionsyttring. Jag hemställer till herrarne, huru det skulle passa i stycket, om denna frihandelsvänliga kammare, endast några dagar efter det den godkânt den af Kongl. Maj:t vidtagna förhöjningen af spanmålstullen till 3 kr. 15 öre, skulle vidtaga någon prickning af regeringen för den åtgärd kammarens majoritet sålunda godkânt. Jag hemställer till herrarne, om detta verkligen kan passa ihop. Nej, låt oss nu afgöra tullfrågan för sig! Sedan kunna vi, när sinnena hunnit lugna sig, fundera på en ändring af denna paragraf. Det tror jag kan vara mera lämpligt.

Jag får säga, att äfven jag tycker, att denna paragraf icke är så formulerad, som den borde vara. Angående hvad herr Höjer antydde, att det bör blifva en fullkomlig lösning af frågan om Kongl. Maj:ts rätt att sänka och höja tullarne, är jag fullkomligt ense med honom, och jag tror, att nu, då det är årliga riksdagar, denna Kongl. Maj:ts rätt icke är synnerligen behöflig. Men att nu på detta sätt förest gilla hvad Kongl. Maj:t bestämt och sedan komma och säga, att vi böra göra en opinionsyttring mot Kongl. Maj:t, det tycker jag icke är lämpligt.

Att herr Ljungman är en trägen motionär, det veta vi ju alla, men han har haft otur med sina motioner, och då tycker jag, att det är så mycket större skäl att nu låta motionären i denna fråga, herr Olsson, dela samma öde.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Hedin: Jag kan mycket väl förstå, att då man motionerar

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts)

om en inskränkning af en befogenhet eller om upphäfvande af en befogenhet, som Kongl. Maj:t för närvarande har, ett sådant förslag skall vara högelingen misshagligt för en ledamot af kammaren, som ifrån för en utsträckning af Kongl. Maj:ts nuvarande magt enligt grundlagen och inskränkning af Riksdagens, en ledamot, som den ena gången väcker förslag om att t. ex. anslagen till krigsväsendet skola fastställas genom lag, en annan gång om att Kongl. Maj:ts rätt att utan ransakning och dom afskeda tjänstemän skall utsträckas o. s. v. En sådan åsigt må vara dum, men den är loflig. Deremot rättfärdigar den alldeles icke hans bemödande, vare sig att i denna motion, som en stor del af den svenska allmänheten väntade från den dag, då tullkasen utfärdades, inlägga ett annat syfte än det, som alldeles tydligt framgår ur motionen själf, ej heller hans bemödande att söka inbilla folk, att effekten af motionens antagande skulle blifva en annan, än den i verkligheten kan blifva. Om motionen bifalles, om således Kongl. Maj:ts nuvarande rätt att höja tullen på spanmål upphäves, så har det icke någon annan verkan än den, att detta undantag från en grundlagsstadgad regel bortfaller, men det har icke och kan icke hafva någon den allra ringaste inverkan på den som bekant länge, men i min tanke utan skäl, omtvistade frågan om konungens rätt att nedsätta vare sig tullafgifter eller andra bevillningsafgifter. Den frågan blir fullständigt oberörd af denna förändring, upphäfvandet af detta undantag. Således är det fullständigt gripet ur luften att säga, att man på något sätt skulle influera på densamma, och att denna förändring skulle kunna utgöra en försämring eller motverka en riktig uppfattning af paragrafens innehåll. Frågan om en Kongl. Maj:ts förmenta rätt att nedsätta bevillningar hör egentligen icke hit, men efter som den redan blifvit debatterad, skall jag anhålla om herr talmannens tillstånd att något beröra konungens ifrågasatta rätt att nedsätta tullafgifterna.

En sak är alldeles tydlig, och det är, att då grundlagsstiftarne hafva stadgat om magten att lagstifta om bevillningar i en gemensam föreskrift, så medför, ifall man medger någon sådan rättighet att nedsätta tullar, denna tolkning, att Kongl. Maj:t skulle på samma gång hafva rätt att nedsätta hvilken annan bevillningsafgift som helst. En sådan rättighet åter innebär naturligtvis möjlighet för Kongl. Maj:t att på egen hand påtvinga svenska folkets representanter ett annat beskattningssystem, än det, på hvilket de vilja grunda statshushållningen.

Jag skall också beträffande denna fråga erinra om, att jag nog en gång har sett en historik öfver denna fråga, gjord från en bekant Upsalaskolas synpunkt, men att denna historik genom sin ofullständighet är i hög grad förvillande. Det är nemligen icke riktigt att såsom faktiska bevis på, att man erkänt en Kongl. Maj:ts rätt att nedsätta tullarne, åberopa sådana tillfällen, då Kongl. Maj:t gjort detta på grund af formligen af Rikets Ständer meddelad fullmakt. Tvärtom lär man väl vara berättigad att säga, att då Riksdagen ansett sig böra — det var på den tiden, då flere år förflöto mellan riksdagarne — på grund af särskilda omständigheter uppdraga en del af sin bevillningsrätt åt Kongl. Maj:t, detta tvärtom innebär ett

bevis på, att i allt fall Riksdagen hade den uppfattningen, att Kongl. Maj:t icke hade denna magt oberoende af Riksdagen.

*Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.
(Forts.)*

Vidare vill jag till samma historik lägga den erinran, att det icke är så länge sedan, något mer än 10 år, då regeringen uppenbarligen erkände, att Kongl. Maj:t icke hade rättighet att ingripa i Riksdagens bevillningsrätt.

Det erkändes då med den effekten, att en ledamot af regeringen, som var af en annan mening och ville häfda en sådan Kongl. Maj:ts rätt, lemnade sin plats.

Jag skall, herr talman, anhålla om bifall till herr John Olssons motion.

Herr Eriksson i Elgered: Blott några ord med anledning af herr Ljungmans yttrande. Herr Ljungman sade sig tro, att Riksdagen hade tillräckliga korrektiv mot regeringen, derest regeringen på grund af 60 § skulle besluta något, som vore mot Riksdagens uppfattning stridande. Jag undrar, hvilka dessa korrektiv äro. Såsom bekant är, har Riksdagen i sista och yttersta hand riksrätten att tillgripa. Men hvad den angår, synes ju icke herr Ljungman gilla den, sådan den nu skall vara sammansatt. Följaktligen är den yttersta rätt, man kan vädja till, icke tillräcklig; och jag öfverlemnar därför åt herr Ljungman att säga, hvad den yttersta rätten då skall vara.

För öfrigt skall jag be att få tacka herr Ljungman för den upplysningen, att det finnes flera paragrafer i regeringsformen än den 60:de.

Herr Boëthius: Jag skall be att få svara ett par ord på den ärade motionärens anmärkningar. Han synes nemligen hafva missuppfattat mig, då han tror det vara på grund af 60 §, som jag nys sade mig anse, att Kongl. Maj:t kan hafva rätt äfven att sänka tullen å spanmål. Ty det är icke på grund af denna paragraf, som nämnda rätt skulle kunna anses tillkomma Kongl. Maj:t, utan på grund af § 57, som säger att Riksdagen skall utöfva svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta. Men skall man taga reda på den urgamla rätten, då får den ärade talaren ursäktas, att jag ej kan finna, att man kan gå till väga på annat sätt än vända sig till historien.

Vidare yttrade samme talare, att jag skulle hafva sagt att jag ville, att Kongl. Maj:t skulle hafva rätt att sänka tullen. Men det är icke riktigt. Ty jag sade uttryckligen ifrån, att jag icke ville afgöra frågan om lämpligheten eller olämpligheten deraf, emedan jag icke hade saken fullt klar för mig. Hvad jag deremot ville framhålla, var blott det, att den åsigten kan göra sig gällande och faktiskt har gjort sig gällande, att Kongl. Maj:t äfven har rätt att sänka tullen, och att denna rätt — verklig eller overklig — står i ett oupplösligt samband med rätten att höja den. Skall man därför göra någon ändring i afscende på rätten att höja, tror jag att man också bör taga i betraktande frågan om rätten att sänka, ty när man skall göra ändringar i grundlagen, bör man gå till väga med omsorg och taga alla sammanhängande omständigheter i betraktande. På denna grund var det, som jag nyss yrkade och som jag fortfarande yrkar afslag å motionen.

Om ändrad
lydelse af § 60
regerings-
formen.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och antagande till hvilande i grundlagsenlig ordning af det utaf herr Vahlin under öfverläggningen framställda förslag; och fann herr talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad konstitutionsutskottet hemställt i dess förevarande utlåtande n:o 1, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, till hvilande i grundlagsenlig ordning antagit det af herr Vahlin framställda förslag.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 99 ledamöter röstat ja och 89 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 3.

Vid föredragning dernäst af bankoutskottets memorial n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning, begärdes ordet af

Herr Bäckgren, som yttrade: Vid genomläsningen af den berättelse, som af riksdagens revisorer afgifvits angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning, mötes man af siffror, som äro i hög grad beaktansvärda i så väl det ena som det andra afseendet. Man ser, att af riksbankens intjenta belopp, som för det år, revisionsberättelsen omfattar, utgör en summa af 4,770,912 kronor, åtgå till aflöningar och förvaltningskostnader icke mindre än 1,104,268 kronor, en summa så oerhördt stor, att den utan tvifvel förtjänar mycken uppmärksamhet från Riksdagens sida, och jag vill för min del vördsamt hemställa till herrar fullmäktige, om det icke skulle vara möjligt att vidtaga några åtgärder i den riktningen, att riksbankens stora aktningvärdade årsförtjenst icke af omkostnaderna fortfarande så reducerades, som hittills skett och nu senast under det år, revisionsberättelsen omfattar, varit förhållandet.

Kastar man först en blick på redogörelsen för de olika afdelningskontoren, finner man för deras verksamhet, omkostnader och vinster mycket vexlande siffror. Vid kontoren i Malmö och Hernösand äro förhållandena gynsammast. Der åtgår endast 10 procent

af årsförtjensten till aflöningar och omkostnader, under det att Göteborgskontoret drager 15 procent, Luleåkontoret 20 procent, Visbykontoret 22 procent, Östersunds- och Jönköpingskontoren 26 $\frac{1}{2}$ procent, det i Vexjö nära 34 $\frac{1}{2}$ procent, Falukontoret mer än 46 $\frac{1}{2}$ procent, kontoret i Kalmar 49 procent, och det i Karlstad slukar ända till 81 procent af hela årsförtjensten. Detta sistnämnda kontor har således arbetat under särdeles ogynsamma förhållanden. Icke nog med att utaf hela det förtjenta beloppet för året 33,483 kronor åtgick 27,224 kronor till aflöningar och omkostnader, så att endast 6,259 kronor blifva öfriga som vinst, utan riksbanken har vid detta kontor äfven gjort en förlust under året af 60,000 kronor. Då något ansvar härför väl ej torde vara att påräkna, tvingas man att finna sig deri; men jag tror dock, att det manar till vidtagande af åtgärder för nedbringande af omkostnaderna och förebyggande af sådana förluster.

Äfven vid hufvudkontoret synas aflöningar och omkostnader ställa sig dryga. Såvidt jag af revisorernas berättelse kunnat se, har till aflöningar och omkostnader vid hufvudkontoret åtgått nära 800,000 kronor. Visserligen hafva revisorerna påpekat, att särskilda utgifter tillkommit under det år revisionsberättelsen omfattar, hvilka utgifter gjort, att banken det året haft större omkostnader än under något föregående år. Men äfven om dessa speciella siffror fråndragas, återstår dock en omkostnadssumma, som det hade varit mycket önskvärdt, att den kunnat något nedbringas.

Med mycken försigtighet hafva revisorerna påpekat önskvärdheten af, att hufvudkontorets tjänstemän och betjente, såväl högre som lägre, tillsammans 114 personer, något minskades. Visserligen äro ju hufvudkontorets göromål många och vidt omfattande och taga helt naturligt en mängd arbetskrafter i anspråk. Men 114 personer äro dock många flera, än hvad ett annat bankkontor här i Stockholm, med ungefär lika taxerad arvinst som riksbankens, anser sig vara i behof af. Det synes mig därför, som om det varit på sin plats att revisorerna, något kraftigare än som gjorts, betonat denna sak. Det kan ju finnas många omständigheter, som göra att riksbanken arbetar så tungt och trögt, att den anser sig behöfva denna stora tjänstepersonal.

Såsom vi af lemnad redogörelse hafva sett, har hufvudkontoret för andra embetsmyndigheters räkning under ett år varit besväradt af icke mindre än 2,161 uppdrag, omfattande nära 48,000,000 kronor. Då detta går i en rätt riktning, är derom ingenting annat än godt att säga. Likaså kan det icke heller annat än lända till bankens heder, när man med förvåning hör, att flera bankinrättningar inbespara en hel mängd arbeten för sig genom att i vissa fall förtroendefullt lita på och begagna sig af en mängd arbeten, som riksbankens tjänstemän omsorgsfullt måste utföra.

Men en af orsakerna, hvarför riksbanken arbetar så tungt, att den anser sig behöfva denna stora tjänstemannastab, torde kunna sökas i det befodrings sätt, som gör sig gällande vid tillsättandet af de olika tjänsterna i banken. Att tur och ordning allt för strängt följas, torde icke vid alla tillfällen vara för banken det fördelaktigaste. Det kan ju då hända, att icke alltid den lämpligaste personen kommer

på den plats, der hans arbetsförmåga fullt kan utveckla sig, utan att han nödgas sköta en plats, der han icke är i tillfälle att mot sin lön utbyta allt det arbete, hvaraf han till äfventyrs kan vara mäktig. Enligt den i revisionsberättelsen uppställda öfversigt öfver riksbankens vinst och förlust under det år berättelsen omfattar, och hvilken öfversigt väl är upprättad af riksbanken, skulle riksbanken, om denna öfversigt finge tagas efter ordalydelsen, gjort under året en förlust af öfver 500,000 kronor. Så lär dock icke vara förhållandet. Denna stora siffra angifver visserligen med säkerhet motsedda förluster, men de hafva icke, såsom man af öfversigten kan antaga, tillkommit under året, utan de hafva tillkommit under en lång följd af år. När nu meningen är, att för Riksdagens ledamöter tydligt och klart framhålla riksbankens ställning sådan den är, vore det önskligt, att detta skedde i full öfverenstämmelse med verkliga förhållandet.

Mot slutet af berättelsen hafva revisorerna äfven lemnat en redogörelse för riksbankens verksamhet vid Tumba.

För bankens fastigheter, Tumba pappersbruk, qvarn och landt-egendom, hafva fullmäktige framvisat synnerligen vackra vinstresultat. Vinsten på papperstillverkningen har utgjort nära 72,000 kronor, den lilla qvarnen har lemnat en vinst af 815 kronor, och af omkring 50 tunnland jord, kanske icke af bästa beskaffenhet, har i dessa för jordbruket dåliga tider blifvit en ren behållen vinst af nära 800 kronor.

För den hvars verksamhet rört sig på områden, som äfven i obetydlig mån kunna jemföras med Tumba bruk, och hvilken något har sysselsatt sig med bokföring, hafva dessa uppgifter förefallit anmärkningsvärda. Vid den lilla inblick i bokföringen vid Tumba, som jag gjort, har jag funnit, att densamma är i yttersta grad detaljerad och omständlig, men det oaktadt kanske icke riktigt fullständig. Detta kan ju möjligen bero på något fullmäktiges eller Riksdagens beslut, som för mig är obekant. Vid Tumba är fastläst ett kapital af som jag tror 519,000 kronor, på hvilket riksbanken icke synes hafva ett enda öre i ränta. Häri ligger antagligen förklaringen till det vackra vinstresultat, som räkenskaperna utvisa. Men fråndrager jag, från den uppgifna beräknade vinsten, räntan på nämnda 519,000 kronor, så reduceras den högst betydligt. Resultatet af bankens verksamhet vid Tumba blir då icke så lysande som i revisionsberättelsen omtalas, men det vinner i klarhet och blir ej, hvad det nu är, kanske något vilseledande.

Vidare anfördes icke. Utskottets uti ifrågavarande memorial gjorda hemställan bifölls.

§ 4.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i fråga om ändrad lydelse af 4 § i kongl. förordningen den 20 september 1859 angående utsträckt frihet för bergshandteringen.

§ 5.

Likaledes bifölls bevillningsutskottets härefter föredragna betänkande, n:o 3, angående allmänna bevillningen.

§ 6.

I ordningen förekom dernäst bevillningsutskottets betänkande, n:o 4, angående villkoren för försäljning af bränvin.

Punkten 1.

Herr *A. F. Broström* hade i motion, n:o 103, inom Andra Kam-maren föreslagit, att § 26 mom. 4 i bränvinsförsäljningsförordningen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

*Ang. ändrad
lydelse af § 26
mom. 4 i
bränvins-
försäljnings-
förordningen.*

»Der särskilda omständigheter föranleda behof af försäljnings-tidens inskränkning, eger Konungens befallningshafvande att, på fram-ställning af kommunalstyrelse samt efter magistrats eller kommunal-nämnds hörande derom förordna.»

Under förutsättning, att denna framställning bifölles, hemstälde motionären derjemte, att de i mom. 2 och 3 af förutnämnda paragraf förekommande orden »i allmänhet» måtte borttagas.

Under förevarande punkt hemstälde emellertid utskottet, att motionen icke måtte bifallas.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *Jansson* i Krakerud och *Olsson* i Sörnäs, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr *Broström*: Den af utskottet anförda motivering för af-slag å motion har icke öfvertygat mig derom, att den paragraf i bränvinsförsäljningsförordningen, om hvars förändring jag motionerat, är god, och icke heller derom, att verkningarna af denna paragrafs tillämpning varit välsignelsebringande. Utskottets motivering för dess hemställan kan sammanföras i tre punkter.

För det första har bevillningsutskottet afstyrkt min motion, der-för att utskottet alltid förut afstyrkt bifall till förslag om förändring uti ifrågavarande hänseende. Detta kan jag dock icke anse såsom ett giltigt, skäl, ty i så fall skulle det ju vara mycket origtigt att år efter år förnya motioner t. ex. om inskränkning i den kommu-nala rösträtten, hvilka här i denna kammare framkommit och ofta vunnit kammarens bifall — om jag icke missminner mig 25 eller 26 gånger.

Vidare säger utskottet, att om paragrafen skulle ändras i den af mig angifna rigtning, så skulle det uppstå »ett högst onaturligt tvång». Ja, jag medgifver villigt, att utskottet har rätt härutinnan och att det kan förhålla sig så, men jag hemställer till herrarne, om icke detta är förhållandet med snart sagdt alla lagar, och om dessa icke nästan alltid komma att utöfva ett visst tvång, den ena på ett, den andra på ett annat sätt.

Ang. ändrad
lydelse af § 26
mom. 4 i
brännvins-
försäljnings-
föreskrifningen.
(Forts.)

Vidare förmenar utskottet att, om paragrafen skulle bifallas i den form, jag framställt, densamma skulle »kringgås» och medföra, att superiet uti »för tillfället förhyrda lokaler» komme att i väsentlig mån tilltaga». Men härför lemna utskottet icke något bevis. Att så icke skulle blifva förhållandet, derom är jag dock för min del öfvertygad. Då nuvarande brännvinslag antogs, var uti densamma föreskrifvet, att utskänkningsställena skulle vara stängda på söndagarna, under det gudstjensten pågick, och här i Stockholm agiterades det mycket deremot under förklaring både enskildt och offentligt att, om lagen skulle blifva sådan, polisstyrkan nödvändigt behöfde ökas, och jag vet icke allt hvilka andra följder man förespådde, huru lagen skulle kringgås genom förvarande af sprit i käppar o. s. v. Lagen trädde så i kraft, men icke har man för detta fall funnit något behof af förstärkt polisstyrka och ej heller något missbruk af superiet, såsom förespeglats. Således tror jag icke, att de af utskottet anförda skälen äro giltiga.

Hvad åter vidkommer utskottets i slutet af sin motivering gjorda erinran, att jag icke äfven yrkat, att rätten till *inskränkning* af försäljningstiden skulle bortagas, och att sålunda ändock skulle komma att, kvarstå ett undantag i lagen, så tror jag, att hela brännvinslagstiftningen är en undantagslagstiftning. Det förefaller mig för öfrigt, som om det vore illa bestämdt med samhällsfriden, om icke ordningsmakten, derest lagbestämmelsen i denna del föranledde ordningar, skulle ega rätt att gripa in och inskränka tiden.

Såsom det nu förhåller sig, är det trots utskottets påstående ett faktum, att hvad som i denna paragraf fått plats såsom ett undantag har upphöjts till regel samt att en skilnad göres emellan de s. k. bättre och sämre utskänkningsställena och således äfven mellan det folk som besöker dessa ställen.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herrar *Andersson* i Hasselbol och *Erikson* i Odensvi instämde häruti.

Vidare anförde

Herr Hammarström: I denna frågas nuvarande läge skall jag icke tillåta mig att ingå i någon debatt, utan endast uttala den önskan, att densamma må återkomma så snart som möjligt, ty jag anser, att en lagförändring i detta hänseende är både högst nödig och nyttig. Det hade varit för mig kärt, om ett bifall till motionen blifvit af utskottet tillstyrkt, men i sakens nuvarande läge — då den genom Första Kammarens beslut redan är fallen — finner jag ingen utsigt till framgång. Jag tillåter mig endast uttala den förhoppning att den snart må återkomma.

Jag har intet yrkande att framställa.

Herr Bokström: På de skäl, som af utskottet äro anförda och af Riksdagen förut godkännts, ber jag att få yrka bifall till utskottets förelag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr tal- Ang. ändrad
mannen enligt de gjorda yrkandena propositioner *dels* på bifall till lydelse af § 26
utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till den i mom. 4 i
ämnet väckta motionen. Herr talmannen fann den förra proposi- brännvins-
tionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, försäljnings-
blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstning- förordningen.
proposition: (Forts.)

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i första punkten af utlåtandet n:o 4, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 93 ja mot 71 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Efter det herr talmannen för kammaren tillkännagifvit denna utgång af omröstningen, begärdes ordet af

Herr Svensson från Karlskrona, som yttrade: Med beklagande af den återgång i nykterhetsvänliga tendenser, som visat sig i denna kammare, nödgas jag anhålla att få reservera mig mot det nu fattade beslutet.

Häruti instämde herrar *Göthberg, Andersson* i Upsala, *Norman* och *Lundström*.

Punkten 2.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 31, hade herr Ang. ändrad
E. A. Zotterman föreslagit, att Riksdagen ville för sin del besluta, lydelse af § 47
att § 47 i brännvinsförsäljningsförordningen måtte erhålla följande i brännvins-
förändrade lydelse. försäljnings-
förordningen.

§ 47.

Husbonde ansvarar för förbrytelse, som mot denna förordning begås af hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, likasom vore förbrytelsen af husbonden sjelf gjord; men hemstälde utskottet, att motionen icke måtte bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde

Herr Hedin: Herr talman! Jag skall tillåta mig att anmärka,

Ang. ändrad
lydelse af § 47
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.

(Forts.)

att denna motion icke undergått grundlagsenlig behandling. Ett förslag af sådant innehåll som det af motionären väckta hör egentligen icke under bevillningsutskottets handläggning. Det är en ren lagfråga. Att förslaget ändock blifvit remitteradt till bevillningsutskottet, kan förklaras deraf, att motionären föreslagit, att denna paragraf, sådan den blifvit af honom formulerad, skulle träda i stället för en nuvarande paragraf i gällande brännvinsförordning, och då hade det naturligen kunnat gå till på det sättet att, enär det måhända vore lämpligt att en sådan bestämmelse, om den antoges, hade sin plats i brännvinsförordningen, bevillningsutskottet hade proponerat ett gemensamt sammantråde med lagutskottet för ärendets behandling. Under nuvarande förhållanden kan naturligtvis, äfven om man vore hågad att bifalla motionen, hvilket jag för min del alldeles icke är, intet annat komma i fråga än att afsiå motionärens förslag.

Herr Månsson: Herr greve och talman! Med anledning af den siste talarens yttrande ber jag att få säga, att denna motion förut varit remitterad till lagutskottet och att lagutskottet skickat den ifrån sig, hvarefter kammaren sedan hänvisat den till bevillningsutskottet. Inom detta utskott har det varit tal om att man skulle för denna frågas behandling påkalla ett sammansatt bevillnings- och lagutskott.

Men då bevillningsutskottet icke ansåg sig vilja tillstyrka bifall till motionen i den form, hvori den förelåg, samt den sålunda i allt fall skulle ha blifvit utan resultat och ingen lagförändring ifrågakommit, fann utskottet icke nödvändigt att för detta ärende begära tillsättande af ett sammansatt bevillnings- och lagutskott. Man har nemligen trott, att det skulle bero på det utskott, hvartill motionen remitterats, att i första hand pröfva och afgöra denna nödvändighet. Nu har man icke ansett detta nödvändigt, då utskottet icke ville föreslå någon lagförändring. Detta är anledningen, hvarför intet sammansatt utskott blef ifrågasatt.

I sjelfva saken. sådan den föreligger, har man, som sagdt, icke velat tillstyrka bifall till motionen; och jag skall nu be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hedin: Ja, i sjelfva verket ändrar den omständigheten, att utskottet kommit till ett afstyrkande resultat, ingenting i afseende på frågan om det rätta formella förfaringsättet. Om utskottet helt enkelt velat säga, att detta ärende icke synes tillhöra utskottets handläggning, utan får utskottet därför hemställa, att motionen icke måtte bifallas eller till någon åtgärd föranledas, så hade det så varit. Men utskottet har, visserligen med afstyrkande resultat, dock ingått i pröfning af motionen, och det är därför jag gjort denna anmärkning.

Herr Zotterman: Då jag väckte motionen, hemstälde jag, att den måtte remitteras till lagutskottet, hvilket också blef kammarens beslut. Det föreföll mig nemligen, som om den förändring jag föreslagit uteslutande vore en lagförändring. Huruvida lagutskottet i så

fall ansåge sig böra samråda med bevillningsutskottet eller om, när motionen. efter att hafva af lagutskottet återlemnats till kammaren, af denna remitterats till bevillningsutskottet, detta utskott sedan kunde finna sig föranlåtet att samarbeta med lagutskottet i frågan, detta var för mig likgiltigt. Nu har intetdera skett.

Än, ändrad lydelse af § 47 i brännvinsförsäljningsförordningen.

(Forts.)

Jag instämmer därför med herr Hedin i hans åsigt i detta fall, att bevillningsutskottet bort bringa saken till lagutskottet och söka att samarbeta med detta. Att bevillningsutskottet kommit till ett afstyrkande resultat, är — såsom också herr Hedin sagt — icke tillräckligt skäl för detsamma att icke anse sig böra i grundlagenlig ordning rådfråga sig med lagutskottet. Det skulle möjligen af ett sådant samarbete kunnat blifva ett i någon mån annat resultat.

Jag har intet yrkande att framställa och vill icke ingå i sjelfva saken. Ty jag anser mig icke i frågans nuvarande läge hafva någon utsigt till framgång för mitt förslag, utan vill, som sagdt, blott instämma med herr Hedin.

Herr Folke Andersson: Inom lagutskottet har man ansett, att denna fråga borde behandlas af bevillningsutskottet, men på samma gång hållit före, att bevillningsutskottet borde inbjuda lagutskottet att samarbeta med sig i ärendet. Således är icke här begånget något fel från lagutskottets sida, utan ett formfel inom bevillningsutskottet. Jag tror äfven för min del, att den omständigheten, att utskottet yrkat afslag å denna motion, icke rättfärdigar saken. Men jag skall icke göra något yrkande, utan har blott velat lemna dessa upplysningar.

Herr Bokström: 47 § riksdagsordningen innehåller, att »derest ständigt utskott anser nödigt att, till öfverläggning om något ärende, med annat ständigt utskott sammanträda, skall sådant ske genom deputerade, på sätt utskotten derom öfverenskomma». Det har synts bevillningsutskottet, som om grundlagen härmed öfverlemnats åt utskottet att, då det finner det nödvändigt, med annat utskott samarbeta. Bevillningsutskottet har dertill icke funnit anledning denna gång, emedan något behof af den ifrågasatta ändringen icke synts vara för handen. Om åter utskottet hade ansett ett sådant behof förefinnas, skulle utskottet naturligtvis icke underlåtit att påkalla sammanträde med lagutskottet. Det upplystes också inom utskottet vid öfverläggningen om detta ärende, att prejudikat på liknande behandlingsätt förefans, och vid detta förhållande har utskottet inskränkt sig till att afstyrka motionen.

Herr Petri: Jag skall be att få tillkännagifva, att jag finner motionen ganska beaktansvärd. Med den erfarenhet jag har i dylika saker har jag funnit, att det är svårt, att, när en utföware af utskänkning blir åtalad för öfverträdelse af förordningen, lyckas få honom domfäld, emedan han då nästan alltid skyller på biträden och tjenare, och när dessa skola åtalas, äro de merendels försvunna.

Jag kan icke inse, att det vore någon orätt, att paragrafen ändrades såsom motionären föreslagit, ty det är alldeles klart, att det

Ang. ändrad
lydelse af § 47
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)

icke finnes något intresse för biträdena att begå sådana öfverträdelser, utan det sker i allmänhet med husbondens goda minne, och därför bör han afven stå till svars därför.

Af dessa skäl ber jag att få yrka bifall till motionen och afslag å utskottets betänkande.

Herr Bokström: Med anledning af den siste talarens yttrande ber jag att få fästa uppmärksamheten derå, att det skulle vara en ganska sträng bestämmelse, som komme att införas i denna författning, om hans och motionärens mening i detta fall blefve afgörande. Det kan ju tänkas, att en innehafvare af en utskänkings- eller utminuteringsrättighet har ett stort antal tjenare och att någon af dem skulle på något sätt förbryta sig mot brännvinsförsäljningsförordningen. Det vore då väl strängt, om en sådan förbrytelse, företagen mot husbondens önskan och utan hans vetskap, skulle lända till ansvar för husbonden, ett ansvar, som kanske icke inskränkte sig till böter, utan möjligen komme att utsträcka sig till förlust af hans rättighet och för honom kunde medföra ekonomisk ruin, ett straff sålunda, som skulle vara upprörande strängt. Man får väl icke vid lagstiftning söka tillämpa satsen att ändamålet helgar medlen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Zotterman: Jag hade ursprungligen icke ämnat begära ordet i denna fråga, inseende omöjligheten att denna gång vinna framgång åt min motion.

Men då herr Petri varit vänlig och biträdt motionen samt yrkat bifall till densamma, skall jag som motionär icke lemna honom ensam i detta yrkande, utan be att få instämma med honom om bifall till motionen samt ingå i någon motbevisning mot utskottet.

Jag får verkligen erkänna, mine herrar, att denna motion varit påtänkt sedan 1891, föranlåten af petitioner från nykterhetsvänner från tre af de städer jag representerar. Men jag har haft betänkligheter, och det är icke utan, att dessa betänkligheter äro af samma art som de af herr Bokström frambällna. Men då jag under dessa år mer och mer tänkt på denna fråga, har jag kommit till insigt derom, att det icke finnes något sätt att komma till effektiv verkan af denna lagparagraf, förrän man under den ena eller andra formen tager bort möjligheten för värdshusvärderna att se mellan fingrarna med sina biträden och säga, att han icke har vetskap om förseelsen. Han kan hafva det. Det är icke omöjligt för värdshusvärderna att se till, när det skall vara stängdt kl. 10, att det icke serveras efter den tiden. Det är vidare icke omöjligt för en värdshusvärd att, om utskänkning ej får ega rum på sön- och helgdagar, tillse att det icke då serveras. Det är, mine herrar, icke svårare för denne husbonde att se och veta detta, än det är i det fall jag i min motion framhållit, nemligen då hustrun till en husvärd utan sin mans vetskap och kanske under hans frånvaro hydr ut en lokal för i motionen angifvet ändamål och icke anmäler detta för vederbörande myndigheter. Husvärderna får då i alla händelser sjelf plikta. Jemförelsen

är verkligen af den art, att den kan tåla vid att betraktas, när det gäller utskänkingsfrågor.

Det skulle ju kunna hända, att en lämpligare form kunnat vinnas, men för min del har jag dock ansett mig pligtig framställa det förslag jag gjort, som här förekommer; och när en af kammarens ledamöter yrkat bifall till motionen, så skall äfven jag anhålla, att kammaren ville bifalla densamma.

*Ang. ändrad
lydelse af § 47
i bränvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)*

Herr Fredholm från Stockholm: Ur deras synpunkt, som hysa den uppfattningen, att ett absolut förbud mot tillverkning och försäljning af spirituösa drycker är lyckligt för landet, förstår jag, att ett sådant förslag, som motionärens, bör vara särdeles tilltalande. Upphöjdt till lag skulle det visa sig som ett synnerligen effektivt medel för vinnandet af deras syfte med ett absolut förbud. Det skulle nemligen då icke blifva förenadt med synnerligen stora svårigheter och icke heller taga särdeles lång tid att beröfva de flesta personer, som nu ega utskänkingsrätt, densamma, och om man det en gång gjort, så är det mycket sannolikt, att någon annan icke skulle vara angelägen att söka förvärfva sig så beskaffade rättigheter.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Tallberg: Som nykterhetsvän vill jag endast tillkännagifva min åsigt i denna fråga, och det är den, att jag knappast kan betrakta motionen såsom en nykterhetsmotion, och följaktligen kommer jag till samma resultat som utskottet.

Om jag vore fullt säker derom, att den afsedda bestämmelsen skulle gälla endast krogvärdar och deras betjening, skulle jag icke hafva så mycket att erinra deremot, äfven om jag ändå måste erkänna, att bestämmelsen är något barbarisk. Men jag är för min del icke säker på, och jag tror att motionären själf är det lika litet, om icke ett dylikt stadgande skulle kunna tillämpas på äfven andra än värdshus- och krogvärdar. Om t. ex. våra drängar eller våra pigor skulle oloffigen taga sig för att sälja bränvin, fruktar jag att, så nykterhetsvänner eller goodtemplare vi än äro, vi dock, enligt motionärens förslag, skulle kunna utsättas för äfventyret att stå till rätta, åtalade såsom bränvinsförsäljare.

Det är med anledning deraf som jag instämmer med utskottet i dess yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Slutligen företogs till afgörande bevillningsutskottets memorial, n:o 5, i anledning af återremiss af 2:dra och 8:de punkterna af bevillningsutskottets betänkande n:o 1, angående vissa delar af tullbevillningen.

*Ang. tullen å
elektriska
glödlampor
m. m.*

Ang. tullen å
elektriska
glödlampor
m. m.
(Forts.)

I dessa punkter hade utskottet hemställt, *dels* under punkten 2:o), att Riksdagen, i anledning af i ämnet väckta motioner, ville besluta, att näst efter rubriken elektricitetsmätare i gällande tulltaxa skulle införas följande bestämmelser:

»Elektriska glödlampor 1 kg. 2 kr. 50 öre.

Anm. Afdrag i vigten medgifves ej för papper, askar och dylikt omslag.»

dels ock, under punkten 8:o), att, för den händelse denna utskottets hemställan bifölles, gällande tulltaxas bestämmelser rörande tullbehandlingen af *Lampor* och *Lyktor* måtte ändras sålunda:

»*Lampor*, glöd-, elektriska; se Elektriska glödlampor.

Lampor, ej specificerade, och *Lyktor*; förtullas såsom det ämne, arbetadt, hvaraf de hufvudsakligen bestå.

Anm. Medföljande glaskupor förtullas särskildt efter hvad för Glas, andra slag, är bestämdt.»

Dessa hemställanden hade Första Kammaren bifallit, hvaremot Andra Kammaren till utskottet återförvisat ifrågavarande punkter; och hemställde med anledning häraf utskottet i nu föreliggande memorial, att Andra Kammaren ville fatta beslut i ämnet.

Herr talmannen lät uppläsa utskottets samtliga ifrågavarande hemställanden; och lemnades derefter ordet till

Herr Collander, som yttrade: Som kammaren behagade erinna sig, gjordes, då detta ärende sist förevar, yrkande dels på bifall till utskottets förslag och dels på bifall till en vid utskottets betänkande fogad reservation, hvari yrkades en tull af 2 kronor i stället för 2 kronor 50 öre, som utskottet föreslagit. Emellertid väcktes äfven af en af reservanternas förslag om återremiss, på den grund att man inom Första Kammaren, der ärendet då samtidigt behandlades, lemnat en del upplysningar, som gjorde det önskvärdt att få en rättelse jemväl i hvad reservanternas yrkat, så att man kunde få tullsatsen att närmare motsvara utskottets motivering, som innehåller att ett tullskydd af 10 procent af varans värde vore väl afpassadt, då det är lika med skyddet för fysikaliska instrument.

Sedan ärendet blifvit återremitteradt af Andra Kammaren, hafva reservanternas erhållit upplysningar, af hvilka framgå, att 2 kronors tull är för hög, och jag ber att å deras vägnar få meddela, att vi enat oss om att nu i stället föreslå en tullsats af 1 krona 50 öre.

De upplysningar, som blifvit oss meddelade, utvisa, att en af de förnämsta utländska fabrikerna i denna branche, nemligen firman Siemens & Halske i Berlin, hvilkens lampor äro af utmärkt beskaffenhet, tillverkar dylika lampor, med en vikt af omkring 25 stycken på 1 kg. som kosta omkring 54 öre pr styck. Om man åsatte dem en tull

af 1 krona pr kilo, skulle detta göra t. ex. ett tullskydd af 8 procent; 1.50 kronors tull skulle motsvara 12 procent; 2 kronors tull 16 procent; en tull af 2,50 kronor 20 procent, och motionärernas förslag om en tull af 3,50 går till nära 30 procent af värdet.

Ang. tullen å
elektriska
glödlampor
m. m.
(Forts.)

De svenska lamporna ha visat sig ega en vikt, som motsvarar 27 stycken på 1 kilo. Denna vikt å stycketalet, som jag uppgifvit, vexlar något för olika slag af lampor, allt efter som man har 10- eller 16-ljus-lampor eller lampor med högre ljusstyrka, men då 16-ljus-lampor äro de, som nästan uteslutande användas, så kan man utgå från den normen. Om man åter nu skulle utgå från hvad utskottet beräknat, eller att 28¹/₂ lampor motsvara 1 kilo, skulle man med ett sådant pris, som för närvarande gäller, med en tull af 1 krona 50 öre komma till öfver 10 procent tullskydd. Men det finnes all sannolikhet för att det pris å glödlampor, som nu gäller, kommer att gå ner än vidare och det kanske icke så litet, och då ökas skyddet af tullen, som är bestämd i vikt, ännu mer i procent af värdet.

Det är för att komma i öfverensstämmelse med utskottets motivering, der det talas om att man borde åsätta en tull motsvarande den för fysikaliska instrument, som reservanterna nu enat sig om att fordra en tull af 1 krona 50 öre i stället för 2 kronor 50 öre. För öfrigt skulle utskottets förslag vara oförändradt.

Vidare anförde

Herr Swartling: Långt ifrån att vilja bestrida rättigheten af de uppgifter, som den ärade talaren lemnat, tror jag att det nog låter sig göra att leta ut ett antal lampor af den beskaffenhet, att endast 25 uppgå i vikt till 1 kilo.

Men med kändedom om den riktning, i hvilken denna fabrikation gått, anser jag mig kunna säga, att lamporna år efter år blifvit lättare och lättare. Man söker göra glaset allt tunnare och tunnare för att lamporna skola få en starkare lyskraft.

Jag ber att på de skäl, som äro anförda i utskottets betänkande n:o 1 och med erinran om det yttrande, som jag hade vid frågans första behandling i kammaren, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fredholm från Stockholm: Det är alldeles riktigt, som den siste talaren anförde, att man sträfvar efter att göra lamporna lättare och lättare, men man sträfvar äfven efter att göra dem billigare och billigare, och då torde den ena sträfvan taga ut den andra.

Till hvad den förste talaren uppgifvit om lampornas vikt ber jag endast få tillägga, att, efter de vägningar, som jag gjort ensamt för min del, det papper, i hvilket lamporna äro emballerade, uppgår till 15 procent af lampornas vikt, om det är större lampor, och om det är mindre, till något mera. Tager man ytterligare hänsyn till vigten af de askar, i hvilka lamporna måste packas, blir den, om jag så får säga, döda vigten ytterligare ökad.

Följden af att inräkna papper, omslag och askar i lampornas vikt blir visserligen den, att man hittar på nya förpackningsmetoder, hvarigenom man kan minska den döda vigten till ett minimum och

Ang. tullen å
elektriska
glödlampor
m. m.
(Forts.)

derigenom reducera tullskyddet. Men i alla händelser kommer för-
nämnda tullbestämmelse att höja tullskyddet å lamporna med hvad
som motsvarar vigten af papper och askar, och i stället för 10 procent
blefve det då sannolikt 12 å 13 procent. Häraf torde framgå, att
vi i vårt senaste förslag gått utskottet till mötes mer än hvad behöf-
ligt varit för att motsvara den af utskottet sjelft som tillräcklig an-
sedda tullsatsen af 10 procent af varans värde.

Jag förenar mig med herr Collander i hans yttrande.

Häruti instämde herr Jansson i Krakerud.

Herr Nylander: Gent emot den förste ärade talaren, ber jag
få hemställa, att kammaren behagade besluta i öfverinstämmelse med
bevillningsutskottets hemställan.

Tillverkningen af elektriska glödlampor är, som herrarne veta,
en jemförelsevis ny industri i vårt land, hvarför importen af sådana
är ganska stor. Då emellertid i vår nuvarande tulltaxa ej finnes
någon rubrik för elektriska glödlampor, och ej heller någon särskild
bestämmelse, huru importerade glödlampor skola tullbehandlas, ha
vederbörande ansett, att de böra hänföras under rubriken »glas andra
slag» och draga en tull af endast 60 öre per kilo.

Glaset är emellertid en högst ringa del af lampans hela värde,
hvarför denna industri hittills åtnjuter ett skydd af endast ett par
procent.

Att detta tullskydd är allt för ringa, ha så väl utskottet som
de föregående ärade talarne erkänt. Frågan är därför nu den, att
finna den rätta och lämpligaste tullsiffran.

I allmänhet äro vi ju eniga derom, att de industrier i vårt land,
som hafva att utstå konkurrens med utlandet, böra åtnjuta ett tull-
skydd af åtminstone 10 procent. Bevillningsutskottet har också velat
följa denna grundprincip, då det föreslagit en tullsats af 2 kronor
50 öre per kilo. Nu har här sagts, att 2 kronor 50 öre är en all-
deles för hög tull, och en talare på stockholmsbänken har förut vid
ett sammanträde härstädes, då jag ej kunde vara närvarande, låtit
påskina, att bevillningsutskottets beräkningar icke skulle vara pålitliga.
Han hade därför sjelf verkställt en annan beräkning och kommit
till det resultat, att 2 kronor 50 öres tull vore mer än 20 procent af
värdet. Granskar man närmare denne talares beräkningar och utgår
från samma siffror, som han tyckes ha gjort, så befinnes denna tullsats
i alla händelser ej utgöra mera än omkring 14 procent och ingalunda
öfver 20 procent af värdet. För att emellertid få en fullt pålitlig
uppgift om dessa lampors vikt, har i dag en ny noggrann provväg-
ning blifvit verkställd med åtskilliga lampsorter, och resultaten hafva
blifvit mig meddelade. Deraf framgår, att 1,000 stycken Wiklunds
lampor väga 25 kilo, och således 40 lampor gå på ett kilo; att
1,000 Svealampor väga 26 kilo och att således af dem 38 1/2 lampor
gå på 1 kilo, samt att 1,000 af Julius Pintschs i Fürstenwald lampor
väga 26 1/2 kilo, och att således 1 kilo af denna sort innehåller 37,8
lampor.

Tages medeltalet häraf, så finner man, att cirka 39 lampor gå

på 1 kilo, och dessa upptagas till ett värde af 23 kronor 40 öre. Se vi nu efter, hvad de olika här föreslagna tullsatserna skulle komma att belöpa sig till efter dessa uppgifter, så finna vi, att en tull af 1 krona 50 öre pr kilo motsvarar en värdetull af blott 6,3 procent; att en tull af 2 kronor per kilo motsvarar 8,5 procent; och att en tull af 2 kronor 50 öre motsvarar 10,6 procent af lampornas värde.

Denna sista siffra, 2 kronor 50 öre, tyckes sålunda bäst motsvara den grundprincip, som vi lyckats ena oss om, nemligen att en värdetull af 10 procent bür åsättas det fabrikat, som har att kämpa med den utländska konkurrensen.

Då nu så är förhållandet och då jag tror, att dessa af mig anförda siffror äro lika exakta som de af herr Collander anförda, ber jag, herr talman, att få förnya mitt yrkande, att Riksdagen måtte fatta beslut i öfverensstämmelse med bevillningsutskottets hemställen i denna punkt.

Herr Larsson från Upsala förenade sig med herr Nylander.

Herr Collander: Blott några ord för att visa faran af att åsätta för höga tullsatser.

Motionären nämnde, att detta är en jämförelsevis ny industri. Ja, det är sant, men det är också jämförelsevis nyligen som dessa elektriska glödlampor börjat användas. De hafva icke begagnats förut i någon större utsträckning, emedan de stått så högt i pris. Men när de kommit ner i måttligt pris, så har användningen blifvit stor.

Här omnämndes förra gången, då frågan var före, att blott vid tanken på de väckta motionerna om ökad tullskydd var ett bolag genast färdigt med att betydligt öka sitt aktiekapital, hvilket emellertid är tilltaget i så stor skala, att det omöjligen gäller arbetet endast för de inhemska konsumenternas räkning, utan att större delen af tillverkningen måste exporteras. Skulle vi nu med närvarande pris å glödlampor, som med all säkerhet tendera att nedgå högst betydligt, genom antagande af utskottets förslag komma upp i ett skydd, som jag, efter uppgifter från fullt tillförlitligt håll, i motsats till motionärens beräkning vågar fortfarande påstå skola uppgå till 20 procent, så kommer den gamla historien upp igen, att vi svenskar genom högre pris å vår förbrukning af varan få betala utländingarnes billigare konsumtion. när vi exportera vår öfverproduktion till underpris åt dem.

Jag tror därför, att vi kunna nöja oss med en tull af 1 krona 50 öre, ty med fallande pris på lamporna stiger tullekyddet.

Herr Friherre von Schwerin: För min del anser jag, att det icke kan vara oberättigadt att, då man representerar en viss näring, försöka försvara densamma. Det är ju fullkomligt i sin ordning. Men jag tror, att både Riksdagen och dess olika utskott böra med försigtighet upptaga de uppgifter, som dervid kunna lemnas.

Efter den grundliga utredning, som lemnats af den ärade representanten från Uddevalla, skulle det vara onödigt för mig att här anföra något vidare. Jag vill emellertid be herrarne i denna kam-

Ang. tullen å
elektriska
glödlampor
m. m.
(Forts.)

Ang. tullen å
elektriska
glödlampor
m. m.
(Forts.)

mare observera hvad som står i den ena af de två motionerna. Der står taladt om att denna industri är mycket illa situerad. Det står taladt om — jag har icke motionen med mig, men jag skall försöka att ur minnet redogöra för innehållet — att det 1893 i Sverige fanns tre glödlamp-fabriker, men att den ena blifvit nedlagd, att den andra håller på att dö och att det vore ovisst, huruvida den tredje skulle kunna hålla sig.

För min del ber jag få säga, att hvad Strehlenerts glödlamp-fabrik angår, var det nog *helt andra* skäl som gjorde, att den nedlades och fabrikanten reste öfver till Amerika. De två andra glödlampfabrikerna, som fortfarande existera och om hvilka i motionen säges, att den ena håller på att dö och den andra kanske icke heller kommer att hålla sig så länge, äro de Lavals och Wiklunds. Huruvida det med dessa två fabriker verkligen är så illa stäldt, behöfver jag icke inlåta mig på, emedan jag tror, att det är temligen bekant, att deras affärer gått rätt bra. Jag tror vidare, att det stora aktiebolag, som håller på att bildas för att öfvertaga de Lavalska fabriken, är bevis på att motionären här vid lag kanske blifvit förd något bakom ljuset.

Af de glödlampor, som äro allmänt i rörelsen, är det hufvudsakligen två typer, som användas, och prof på dessa lampor har, efter hvad jag tror, herr Collander för närvarande under sin värjo. Af den ena gå 27, af den andra 23 på ett kg.

Detta är de Siemenska lamporna, och de äro normerade för världsmarknaden. De lemnas så billigt som för 50 öre. Om herrarne multiplicera talet 50 med 27 eller 23, hvilketdera herrarne vilja, så komma vi till hvad ett kg. lampor kostar. Om vi då taga medeltalet, så blir det 12 kronor 50 öre. Det var därför min öfvertygelse, att om man toge hänsyn äfven till emballeringen, så skulle det vara tillräckligt, derest man utgår från den af bevillningsutskottet som riktig erkända proportionen af 10 procent, att höja den nu befintliga tullen af 60 öre till dubbla beloppet eller 1 krona 20 öre. Men på den grund att det funnits och finnes äfven lättare lampor, som emellertid nu blifva allt mer utträngda, hvilket jag vågar påstå på grund af intyg af en af de största förbrukarne af glödlampor i vårt land, så hafva reservanterna ansett sig böra föreslå en tull af 1 krona 50 öre, hvarigenom de kommit till ett skydd af öfver 10 procent. Att en fabrik kunnat bildas med ett aktiekapital af 800,000 kronor för att bedrifva denna verksamhet, visar väl att näringen icke är så betryckt, och när vi nu vilja gå med på en förhöjning af tullen till 1 krona 50 öre, så torde herrarne medge att det är fallt tillräckligt.

Jag instämmer i herr Collanders yrkande.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och sedan propositioner af herr talmannen gifvits i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets i punkten 2 af betänkandet n:o 1 gjorda hemställan med den ändring, att den föreslagna tullsatsen bestämdes till 1 krona 50 öre per kilogram

Utskottets under punkten 8 gjorda hemställan blef af kammaren bifallen i oförändradt skick.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 2, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af § 48 regeringsformen; och

n:o 3, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 102 regeringsformen; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om ordnande af förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare beträffande reglering af arbetstiden.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 10,5 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 12 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 5 dennes förda protokoll.

§ 2.

Efter föredragning af herr *A. V. Ljungmans* i senaste sammanträdet bordlagda motion, n:o 169, beslöt kammaren hänvisa densamma till behandling af kammarens tillfälliga utskott n:o 4.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

Konstitutionsutskottets utlåtande, n:is 2 och 3; samt Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *J. P. Jansson* i Saxhyttan under tre dagar från och med morgondagen.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,6 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.